

Research Paper

Analysis of agency and structure in virtual platforms; Exploring cyberstalking through the lens of Situational Action Theory

Saeed Kabiri¹, Mahdi Hosseinzadeh Feremi^{2*}

Received: Nov. 23, 2024; Accepted: Mar. 5, 2025

ABSTRACT

Cyberstalking, which is represented by the improper use of communication technologies to harass, threaten, or harassingly monitor other users, is considered one of the emerging forms of destructive behaviors in social networks. The present study, using the situational action theory, examined this phenomenon and the factors affecting it. The main goal of this study is to identify the effects of moral values, self-control, perceived deterrence, and moral context on the occurrence of cyberstalking in the duality of agency and structure. The research method is descriptive-correlational and the statistical population includes students at the University of Tehran. Using multi-stage cluster sampling, 304 students from the faculties of the University of Tehran were selected. The research tools include scales of cyberstalking, moral values, self-control, situational morality, and perceived deterrence. Data were analyzed using structural equation modeling in SmartPLS software version 4. The findings showed that Both propensity to deviance (beta coefficient: 0.41) and criminogenic setting (beta coefficient: 0.37) were significantly associated with cyberstalking perpetration. The moderating effect of propensity to deviance on the relationship between criminogenic setting and cyberstalking perpetration (beta coefficient: 0.17) was also significant. The findings indicate the simultaneous importance of agency - moral values and self-control - and structure - the situational morality and perceived deterrence - in the occurrence of cyberstalking. Accordingly, designing educational and cultural interventions with the aim of promoting moral values and strengthening self-control among students seems necessary. Also, a review of supervisory and educational policies is recommended to create a healthier environment in cyberspace.

Keywords: Situational Action Theory, cyberstalking, propensity to deviance, criminogenic setting

1 Assistant Professor in Sociology, Institute for Cultural, Social and Civilizational Studies, Ministry of Science, Tehran, Iran

✉ s.kabiri@iscs.ac.ir

2 Assistant Professor in Sociology, Institute for Cultural, Social and Civilizational Studies, Ministry of Science, Tehran, Iran

✉ mferemi@gmail.com

* Corresponding Author

INTRODUCTION

The anonymity of cyberspace—which renders physical distance between individuals irrelevant—and its accessibility have made social media platforms a vital tool in shaping and facilitating the emerging phenomenon of cybercrime. According to many experts, the use of online platforms has not only enabled the identification of victims but has also introduced more subtle methods of instilling constant fear among individuals across all ages, races, genders, religions, and social classes (Wall, 2024).

Cyberstalking is one such emerging form of harmful behavior among social media users, including students. Ryans, Hansen, and Fisher (2012) define it as the use of the Internet, email, or other electronic means of communication to repeatedly harass another person with the intent to control, coerce, intimidate, or threaten them. Similarly, Spitzberg and Hubler (2002) describe it as a deviant behavioral pattern that manifests in stalking or harassing others online.

In recent years, Situational Action Theory (SAT) (Wikström, 2004) has gained attention as an integrated framework that emphasizes the multifactorial nature of crime, focusing on the interaction between personal and environmental factors. Wikström (2020) argues that a better understanding of cybercrime requires examining the interaction between deviant propensity (such as moral laxity and low self-control) and criminogenic settings (including deviant moral norms and weak deterrence). By incorporating the duality of agency and structure, SAT explains that newly emerging deviant behaviors on social media result from the subtle interaction between users' internal predispositions and the contexts in which they act.

More specifically, SAT posits that cyberstalking is chosen as a course of action in online settings when two conditions are simultaneously present: (1) the individual exhibits deviant propensities, such as weak self-control and disregard for moral values, and (2) the individual operates within a criminogenic setting, characterized by deviant social norms and low perceived deterrence (i.e., the perceived severity and certainty of punishment). Accordingly, the first and second hypotheses of this study are:

- 1. Deviant propensities (permissive moral values of cyberstalking and weak self-control) have a significant effect on cyberstalking.*
- 2. Criminogenic setting (moral norms supportive of cyberstalking and weak perceived deterrence) has a significant effect on cyberstalking.*

Furthermore, SAT asserts that even when the opportunity for cyberstalking exists, if the individual lacks a strong desire or predisposition to commit such behavior, the likelihood of engaging in it is greatly reduced. Conversely, when the online context is criminogenic and the individual has deviant propensity, the probability of engaging in cyberstalking increases significantly. This interaction between individual traits and situational factors is key to understanding why and how cyberstalking occurs.

Based on this theoretical foundation, the third hypothesis is:

3. *Deviant propensity moderates the relationship between criminogenic setting and cyberstalking.*

Therefore, the primary objective of this study is to explore the causes of cyberstalking and to investigate whether it can be explained through the lens of Situational Action Theory, focusing on the interaction between deviant propensity and criminogenic settings.

METHODOLOGY

This study was descriptive-cross-sectional and used a survey method to explain the perpetration of cyberstalking based on the Situational Action Theory. The statistical population consisted of students at the University of Tehran. A multi-stage cluster sampling method was used: out of 29 faculties, 11 were randomly selected as independent clusters to ensure disciplinary diversity. Due to the lack of access to a complete student list, stratified purposive sampling was applied based on academic field, education level, and gender.

The sample size was estimated at 262 using G*Power software, assuming an effect size of 0.15, a significance level of 0.01, and 8 predictor variables. Accounting for potential attrition, the target sample increased to 328, with 304 valid questionnaires ultimately analyzed. To enhance sampling validity, researchers used systematic selection (every third person) at faculty entrances. Voluntary participation and confidentiality were assured.

Validated instruments from prior studies were used to assess the main variables of the theory. *Deviant propensity* was measured via two components: *moral values* and *self-control*. Moral values were assessed using a five-item scale evaluating moral wrongness, guilt, and shame (adapted from Svensson, 2015; Hirtenleiner & Triber, 2017). Self-control was measured with a six-item short form of the Wikström et al. (2012) scale. Both scales used a five-point Likert scale (from “strongly disagree” to “strongly agree”).

criminogenic setting included two components: *moral norms of peers* and *perceived deterrence*. Moral norms were assessed via a four-item scale examining close friends' attitudes toward cyberstalking (Hirtenleiner & Hardy, 2016). Perceived deterrence was measured using four items from previous studies (Wikström et al., 2011; Gallup & Baron, 2014; Svensson, 2015), capturing perceptions of formal and informal consequences.

Cyberstalking behavior was measured using Raines' (2018) four-item scale, which asked participants how often in the past 12 months they engaged in behaviors such as “calling or attempting to contact someone online despite their request to stop.” Responses were recorded on a Likert scale from “never” to “always.”

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

FINDINGS

The research hypotheses were explored using structural equation modeling with a partial least squares approach, conducted via SmartPLS version 4 software. The results showed that female participants ($M = 5.90$) reported lower levels of cyberstalking compared to male participants ($M = 7.44$), with a t -value of 3.04 and a significance level of 0.01. Likewise, there were no significant differences in cyberstalking levels based on education level, age, or marital status. Regarding the direct paths, moral values toward cyberstalking ($\beta = 0.28$), weak perceived deterrence ($\beta = 0.17$), moral context supportive of cyberstalking ($\beta = 0.20$), and weak self-control ($\beta = 0.25$)—as core components of the Situational Action Theory—had significant effects on cyberstalking behavior. Collectively, these factors explained 36% of the variance in cyberstalking. Moreover, both deviant propensity ($\beta = 0.41$) and the criminogenic setting ($\beta = 0.37$) significantly influenced cyberstalking behavior. The interaction (moderation) effect between deviant propensity and the criminogenic setting on cyberstalking behavior was also significant ($\beta = 0.17$).

CONCLUSION

The findings of this study demonstrate that cyberstalking is significantly influenced by both individual and environmental factors, aligning with Wikström's (2004) Situational Action Theory. It was observed that male students were more likely to engage in cyberstalking compared to their female counterparts. Furthermore, variables such as education level, age, and marital status did not show a significant effect on cyberstalking behavior. This supports the view that moral values and situational factors play a stronger role in predicting such behaviors than demographic characteristics.

According to Wikström (2014), deviant behavior emerges from the interaction between an individual's deviant propensity and their presence in a criminogenic context. The current study confirms this theoretical premise, highlighting that individual-level variables—specifically, moral values supportive of cyberstalking and low self-control—significantly contribute to the initiation of such behavior. At the structural level, weak formal and informal deterrence, along with permissive moral norms in the environment, create a conducive context for cyberstalking. These variables together account for 36% of the variance in cyberstalking behavior, thereby confirming the study's first and second hypotheses.

Another key finding is the confirmation of the third hypothesis: deviant propensity significantly moderates the relationship between the criminogenic setting and the likelihood of engaging in cyberstalking. Students with flexible moral standards and poor self-control are more inclined to commit cyberstalking when exposed to environments characterized by permissive moral norms and weak deterrents. This aligns with the core proposition of Situational Action Theory

(deviant propensity × criminogenic setting → criminal action). As Wikström (2014) argues, individuals with particular moral and cognitive dispositions are more likely to engage in deviant acts when faced with conducive situational stimuli.

In contrast, students with strong moral values against cyberstalking and high self-control are less likely to engage in such behavior, even when situated in criminogenic contexts. This supports the theory's claim that personal morality and cognitive control can serve as buffers against environmental pressures. In this way, moral values and self-control act as internal protective mechanisms, reducing the likelihood of deviant behavior even within high-risk online environments. Thus, the Situational Action Theory provides a comprehensive explanation for how behaviors such as cyberstalking are shaped not merely by personal choice but by the dynamic interplay between agency and structure in specific situational contexts.

NOVELTY

Cyberstalking is an emerging and complex form of deviant behavior within social media environments, taking on new dimensions with the advancement of communication technologies. Despite its growing prevalence, there is a notable lack of research exploring the underlying reasons behind individuals' engagement in this behavior. The current study represents one of the few empirical efforts to explain the mechanisms that lead to involvement in cyberstalking, drawing on Wikström's (2004) Situational Action Theory. By examining the interaction between individual deviant propensity and criminogenic online environments, this study offers a realistic and multi-dimensional perspective on the emergence of cyberstalking in virtual contexts.

ETHICAL CONSIDERATIONS

Informed consent was obtained from all participants prior to their involvement in the study. Participation was voluntary, and confidentiality of the data was assured.

SPONSOR

The study is funded by the authors.

CONFLICT OF INTEREST

No conflict of interest has been declared by the authors.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

BIBLIOGRAPHY

- Abu-Ulbeh, W., Altalhi, M., Abualigah, L., Almazroi, A. A., Sumari, P., & Gandomi, A. H. (2021). Cyberstalking victimization model using criminological theory: A systematic literature review, taxonomies, applications, tools, and validations. *Electronics, 10*(14), 1670. doi: 10.3390/electronics10141670
- Aliverdina, A., & Sohrabi, M. (2015). Social Explanation of School Bullying (A Case Study on Sari City's High School Students). *Socio-Cultural Development Studies, 4*(1), 9-39. [In Persian]
- Arsalani, A., Rahmatian, F., & Hosseini, S. H. (2025). Media literacy for business personnel: A strategic approach for better efficiency. *Code, Cognition & Society, 1*(1), 1-28. doi: 10.22034/ccsr.2025.526844.1000
- Barton-Crosby, J., & Hirtenlehner, H. (2021). The role of morality and self-control in conditioning the criminogenic effect of provocation. A partial test of situational action theory. *Deviant behavior, 42*(10), 1273-1294. doi: 10.1080/01639625.2020.1738645
- Baskin-Sommers, A. R., Baskin, D. R., Sommers, I., Casados, A. T., Crossman, M. K., & Javdani, S. (2016). The impact of psychopathology, race, and environmental context on violent offending in a male adolescent sample. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, 7*(4), 354. doi: 10.1037/per0000168
- Begotti, T., & Acquadro Maran, D. (2019). Characteristics of cyberstalking behavior, consequences, and coping strategies: A cross-sectional study in a sample of Italian university students. *Future Internet, 11*(5), 120. doi: 10.3390/fi11050120
- Cavezza, C., & McEwan, T. E. (2014). Cyberstalking versus off-line stalking in a forensic sample. *Psychology, Crime & Law, 20*(10), 955-970. doi: 10.1080/1068316X.2014.893334
- Cho, S., & Rustu, D. (2020). Examining the impacts of low self-control and online lifestyles on cyberbullying perpetration among Korean adolescents: Using parallel process latent growth curve modeling. *Children and Youth Services Review, 117*, 105288. doi: 10.1016/j.chilyouth.2020.105288
- Cochran, J. K. (2016). Moral Propensity, Setting, and Choice: A Partial Test of Situational Action Theory. *Deviant behavior, 37*(7), 811-823. doi: 10.1177/0011128719850500
- Curry, T. R., & Zavala, E. (2020). A multi-theoretical perspective on cyber dating abuse victimization and perpetration within intimate relationships: A test of general strain, social learning, and self-control theories. *Victims & Offenders, 15*(4), 499-519. doi: 10.1080/15564886.2020.1734996
- Farrington, D. P. (2017). Introduction to integrated developmental and life-course theories of offending. In *Integrated developmental and life-course theories of offending* (pp. 1-15). Routledge. doi: 10.4324/9780203788431-1
- Fissel, E. R., Fisher, B. S., & Nedelec, J. L. (2021). Cyberstalking perpetration among young adults: An assessment of the effects of low self-control and moral disengagement. *Crime & Delinquency, 67*(12), 1935-1961. doi: 10.1177/0011128721989079

- Fox, K. A., Nobles, M. R., & Akers, R. L. (2011). Is stalking a learned phenomenon? An empirical test of social learning theory. *Journal of Criminal Justice*, 39(1), 39-47. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2010.10.002
- Gallupe, O., & Baron, S. W. (2014). Morality, self-control, deterrence, and drug use: Street youths and situational action theory. *Crime & Delinquency*, 60(2), 284-305. doi: 10.1177/0011128709359661
- Habibi Kaleybar, R., & Sayadi, S. (2021). The Eeffect of Family and Peer Cohesion on Students' Bullying Behaviors. *Gender and Family Studies*, 9(1), 93-113. [In Persian]
- Hirtenlehner, H., & Hardie, B. (2016). On the conditional relevance of controls: An application of Situational Action Theory to shoplifting. *Deviant behavior*, 37(3), 315-331. doi: 10.1080/01639625.2015.1026764
- Hirtenlehner, H., & Treiber, K. (2017). Can Situational Action Theory Explain the Gender Gap in Adolescent Shoplifting? Results From Austria. *International Criminal Justice Review*, 1057567717690199. doi: 10.17863/CAM.8663
- Howell, C. J., Kabiri, S., Wang, F., Muniz, C. N., Kamar, E., Sharepour, M., Cochran, J., & Shadmanfaat, S. M. (2024). Online Harassment: The Mediating and Moderating Role of Thoughtfully Reflective Decision-Making. *Social Science Computer Review*, 08944393241261983. doi: 10.1177/08944393241261983
- Hu, S., Lei, W., Zhu, H., & Hsu, C. (2024). Cyberbullying perpetration on social media: A situational action perspective. *Information & Management*, 61(6), 104013. doi: 10.1016/j.im.2024.104013
- Kabiri, S. (2023). The disintegration of the life-world: The impact of problematic life domain interactions on the erosion of academic integrity. *Journal of University Studies*, 2(2), 165-201. doi: 10.22035/jous.2024.5409.1090 [In Persian]
- Kabiri, S., Choi, J., Shadmanfaat, S. M., & Lee, J. (2021). Using structural equations to test a multi-theoretical framework with data on cyberstalking victimization in Iran: Self-control, control deficit, peers' online deviant behaviors, and online deviant lifestyles. *Crime & Delinquency*, 67(11), 1706-1727. doi: 10.1177/0011128720968501
- Kabiri, S., Choi, J., Shadmanfaat, S. M., & Lee, J. (2022). Cyberstalking victimization: An empirical assessment of RAT among female Iranian college students. *Journal of interpersonal violence*, 37(9-10), NP8088-NP8114. doi: 10.1177/0886260520975826
- Kabiri, S., Donner, C. M., Shadmanfaat, S. M., & Rahmati, M. M. (2024). School bullying among Iranian Adolescents: Considering a higher moderation model in situational action theory. *International Journal of Bullying Prevention*, 6(2), 149-162. doi: 10.1007/s42380-022-00147-5
- Kabiri, S., Shadmanfaat, S. M., Perkins, R. C., Wellen, H., Howell, C. J., Cochran, J. K., & Smith, H. (2023). Aggressive spectators in sporting milieus: A test of Situational Action Theory. *Global Crime*, 24(3), 195-214. doi: 10.1080/17440572.2023.2214795

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

- Kabiri, S., Shadmanfaat, S. M., Samuels-Wortley, K., & Gallupe, O. (2020). Does moral identity matter in situational action theory? Some evidence of Iranian fans' cyberbullying perpetration. *International Criminal Justice Review*, 30(4), 406-420. doi: 10.1177/1057567720941584
- Li, C. K., Holt, T. J., Bossler, A. M., & May, D. C. (2016). Examining the mediating effects of social learning on the low self-control—Cyberbullying relationship in a youth sample. *Deviant behavior*, 37(2), 126-138. doi: 10.1080/01639625.2014.1004023
- Liu, W., Qiu, G., & Zhang, S. (2022). Situational action theory and school bullying: Rethinking the moral filter. *Crime & Delinquency*, 68(4), 572-593. doi: 10.1177/0011128720974318
- Lowry, P. B., Zhang, J., Wang, C., Wu, T., & Siponen, M. (2013). Understanding and predicting cyberstalking in social media: Integrating theoretical perspectives on shame, neutralization, self-control, rational choice, and social learning. Proceedings of the *International Conference on Systems Sciences (ICIS 2013)*, Milan, Italy, December, doi: 10.13140/2.1.3361.2480
- Maher, Z. (2023). A sociological analysis of academic ethics and identity in the Corona era: A mixed study. *Journal of University Studies*, 2(1), 125-147. doi: 10.22035/jous.2024.5071.1046 [In Persian]
- Mann, F. D., Patterson, M. W., Grotzinger, A. D., Kretsch, N., Tackett, J. L., Tucker-Drob, E. M., & Harden, K. P. (2016). Sensation seeking, peer deviance, and genetic influences on adolescent delinquency: Evidence for person-environment correlation and interaction. *Journal of abnormal psychology*, 125(5), 679. doi: 10.1037/abn0000160
- Maran, D. A., & Begotti, T. (2022). Cyberstalking and Previous Offline Victimization in Italian Young Adults: The Role of Coping Strategies. *Social Sciences*, 11(12), 549. doi: 10.3390/socsci11120549
- Marcum, C. D., Higgins, G. E., & Nicholson, J. (2017). I'm watching you: Cyberstalking behaviors of university students in romantic relationships. *American Journal of Criminal Justice*, 42, 373-388. doi: 10.1007/s12103-016-9358-2
- Ménard, K. S., & Pincus, A. L. (2012). Predicting overt and cyber stalking perpetration by male and female college students. *Journal of interpersonal violence*, 27(11), 2183-2207. doi: 10.1177/08886260511432144
- Parent, G., Laurier, C., Guay, J.-P., & Fredette, C. (2016). Explaining the frequency and variety of crimes through the interaction of individual and contextual risk factors. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 58(4), 465-501. doi: 10.3138/cjccj.2015E11
- Piquero, A. R., Bouffard, J. A., Piquero, N. L., & Craig, J. M. (2016). Does Morality Condition the Deterrent Effect of Perceived Certainty Among Incarcerated Felons? *Crime & Delinquency*, 62(1), 3-25. doi: 10.1177/0011128713505484

- Rahmatian, F., & Sharajsharifi, M. (2021). Artificial intelligence in MBA education: Perceptions, ethics, and readiness among Iranian graduates. *Socio-Spatial Studies*, 5(1). doi: 10.22034/soc.2021.223600
- Rahmatian, F., & Sharajsharifi, M. (2021). Artificial intelligence in MBA education: Perceptions, ethics, and readiness among Iranian graduates. *Socio-Spatial Studies*, 5(1). doi:10.22034/soc.2021.223600
- Reyns, B. W. (2019). Online pursuit in the twilight zone: Cyberstalking perpetration by college students. *Victims & Offenders*, 14(2), 183-198. doi: 10.1080/15564886.2018.1557092
- Reyns, B. W., Henson, B., & Fisher, B. S. (2012). Stalking in the twilight zone: Extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant behavior*, 33(1), 1-25. doi: 10.1080/01639625.2010.538364
- Schittenhelm, C., Kops, M., Moosburner, M., Fischer, S. M., & Wachs, S. (2024). Cybergrooming victimization among young people: a systematic review of prevalence rates, risk factors, and outcomes. *Adolescent Research Review*, 1-32. doi: 10.1007/s40894-024-00248-w
- Shadmanfaat, S., Kabiri, S., Miley, L. N., Howell, C. J., Muniz, C. N., & Cochran, J. K. (2020). Performance enhancing drug use among professional athletes: Testing the applicability of key theoretical concepts derived from situational action theory. *Journal of Sport and Social Issues*, 44(4), 336-355. doi: 10.1177/0193723520919812
- Shadmanfaat, S., Richardson, D. A., Muniz, C. N., Cochran, J. K., Kabiri, S., & Howell, C. J. (2021). Cyberbullying against rivals: Application of key theoretical concepts derived from situational action theory. *Deviant behavior*, 42(12), 1549-1564. doi: 10.1080/01639625.2020.1762452
- Shadmanfaat, S.M., & Rahmati, M.M. (2023). Sociological explanation of cyberbullying among Gilan University students with emphasis on situated action theory. *Social Problems of Iran*. 13(2), 149-172. [In Persian]
- Shadmanfaat, S.M., Kabiri, S., Donner, C. M., Rahmati, M. M., Maddahi, J., Yousefvand, S., Hardyns, W., & Safiri, K. (2024). Cheating in Iran: An Examination of Academic Dishonesty Through the Lens of Situational Action Theory. *International Criminal Justice Review*, 123-129. doi: 10575677241271201
- Shadmanfaat, S.M., Rahmati, M.M., & Halajzadeh, H. (2024). Explaining Intimate partner violence through the lens of situational action theory. *Women Social and Psychological Studies*, 22(2), 5-14. [In Persian]
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Strauss, C. (2015). Stalking in college student dating relationships: A descriptive investigation. *Journal of Family Violence*, 30, 935-942. doi: 10.1177/0886260516663899

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

- Smoker, M., & March, E. (2017). Predicting perpetration of intimate partner cyberstalking: Gender and the Dark Tetrad. *Computers in Human Behavior*, 72, 390-396. doi: 10.1016/j.chb.2017.03.012
- Song, H., & Lee, S.-S. (2021). Motivations, propensities, and their interplays on online bullying perpetration: A partial test of situational action theory. *Crime & Delinquency*, 66(12), 1787-1808. doi: 10.1177/0011128719850500
- Spitzberg, B. H., & Hoobler, G. (2002). Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism. *New Media & Society*, 4(1), 71-92. doi: 10.1177/14614440222226271
- Svensson, R. (2015). An examination of the interaction between morality and deterrence in offending a research note. *Crime & Delinquency*, 61(1), 3-18. doi: 10.1177/0011128713486068
- Tavakol, M., & Fatemina, M. (2019). Information Society and Emerging Crimes: A Sociological Attempt to Explain Cyberstalking Victims in Tehran. *Journal of Social Problems of Iran*, 10(1), 37-62. doi: 10.22059/ijsp.2020.76167 [In Persian]
- Tibbetts, S.G. (2019). *Criminological theory: The essentials*. Sage Publications. doi: 10.4324/9781315744902-13
- Tomraee, S., Toosi, R., & Arsalani, A. (2024). Perspectives of Iranian Clinical Interns on the Future of AI in Healthcare. *Journal of Cyberspace Studies*, 8(2), 347-370. doi: 10.22059/jcss.2024.101610
- Torkashvand, M., Sarami, G., Keramati, H., & Noori, R. (2024). The Effect of Moral Urges and Moral Identity as a Mediator in the Relationship between Moral Discord and Bullying in Primary Schools in Tehran.. *Psychological Models and Methods*, 14(54), 28-15. doi: 10.30495/jpmm.2024.32686.3881 [In Persian]
- Tran, H.G.N., Thai, T.T., Dang, N.T.T., Vo, D.K., & Duong, M.H.T. (2023). Cyber-victimization and its effect on depression in adolescents: a systematic review and meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 1124-1139. doi: 10.1177/15248380211050597
- Wall, D. S. (2024). *Cybercrime: The transformation of crime in the information age*. John Wiley & Sons. doi: 10.2139/ssrn.4707509
- Wang, L., & Ge, T. (2021). Does victimization predict cyberbullying perpetration? Examining depression as a mediator and self-control as a moderator. *Personality and Individual Differences*, 183, 111135. doi: 10.1016/j.paid.2021.111135
- Weerman, F.M., Bernasco, W., Bruinsma, G. J., & Pauwels, L. J. (2016). Gender differences in delinquency and situational action theory: A partial test. *Justice Quarterly*, 33(7), 1182-1209. doi: 10.1080/07418825.2015.1064987
- Wikström, P.H. (2014). Why crime happens: A situational action theory. *Analytical Sociology*, 71-94. doi: 10.1002/9781118762707.ch03

- Wikström, P.H., & Treiber, K. (2015). Situational Theory. *The Handbook of Criminological Theory*, 415–444. Portico. doi: 10.1002/9781118512449.ch22
- Wikström, P.O.H. (2019). Explaining Crime and Criminal Careers: the DEA Model of Situational Action Theory. *Journal of Developmental Life-Course Criminology*, 1-16. doi: 10.1007/s40865-019-00116-5
- Wikström, P.O.H. (2020). Explaining crime and criminal careers: The DEA model of situational action theory. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 6(2), 188-203. doi: 10.1007/s40865-019-00116-5
- Wikström, P.O.H., & Svensson, R. (2010). When does self-control matter? The interaction between morality and self-control in crime causation. *European Journal of Criminology*, 7(5), 395-410. doi: 10.1177/1477370810372132
- Wikström, P.O.H., Tseloni, A., & Karlis, D. (2011). Do people comply with the law because they fear getting caught? *European Journal of Criminology*, 8(5), 401–420. doi: 10.1177/1477370811416415
- Wilson, C., Sheridan, L., & Garratt-Reed, D. (2022). Examining Cyberstalking Perpetration and Victimization: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(3), 2019–2033. doi: 10.1177/15248380221082937

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

مقاله پژوهشی

تحلیل عاملیت و ساختار در بستر مجازی؛ پایدن آزارگون مجازی از منظر تئوری کنش موقعیت‌مند

سعید کیبیری^۱، مهدی حسین‌زاده فرمی^{۲*}

دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۳؛ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵

چکیده

پاییدن آزارگون مجازی که با استفاده نادرست از فناوری‌های ارتباطی برای مزاحمت، تهدید یا نظارت آزاردهنده بر سایر کاربران بازنمایی می‌شود، یکی از اشکال نوپدید رفتارهای مخرب در شبکه‌های اجتماعی است. هدف اصلی این مقاله شناسایی تأثیر ارزش‌های اخلاقی، خودکنترلی، بازدارندگی ادراکی و بستر اخلاقی بر وقوع پاییدن آزارگون مجازی در دوگانه عاملیت و ساختار است. روش مقاله از نوع توصیفی-همبستگی است و جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه تهران می‌باشند. با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، ۳۰۴ نفر از دانشجویان دانشکده‌های دانشگاه تهران انتخاب شدند. ابزارهای این مقاله عبارت‌اند از: مقیاس‌های پاییدن آزارگون مجازی، ارزش‌های اخلاقی، خودکنترلی، بستر اخلاقی و بازدارندگی ادراکی. داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار SmartPLS نسخه ۴ تحلیل شد. نتایج حاکی از آن بود که هر دو سازه تمایلات کجروانه (ضریب بتا: ۰/۴۱) و بستر جرم‌زا (ضریب بتا: ۰/۳۷) تأثیر معناداری بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی دارند. به‌طور مشابه، مسیر تعدیل‌گر تمایلات کجروانه × بستر جرم‌زا بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی (ضریب بتا: ۰/۱۷) نیز معنادار است. یافته‌ها نشان‌دهنده اهمیت هم‌زمان عاملیت، ارزش‌های اخلاقی و خودکنترلی، ساختار، بستر اخلاقی و بازدارندگی ادراکی در بروز پاییدن آزارگون مجازی است. بر این اساس، طراحی مداخلات آموزشی و فرهنگی با هدف ارتقای ارزش‌های اخلاقی و تقویت خودکنترلی در میان دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد. همچنین، بازنگری در سیاست‌های نظارتی و آموزشی برای ایجاد بستری سالم‌تر در فضای مجازی توصیه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: تئوری کنش موقعیت‌مند، پاییدن آزارگون مجازی، تمایلات کجروانه، بستر جرم‌زا

۱. استادیار جامعه‌شناسی، پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی وزارت علوم، تهران، ایران

s.kabiri@iscs.ac.ir

۲. استادیار جامعه‌شناسی، پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی وزارت علوم، تهران، ایران

mferemi@gmail.com

* نویسنده مسئول

۱. مقدمه و بیان مسئله

اینترنت به بخشی جدایی ناپذیر از زندگی روزمره تبدیل شده است، به طوری که بیش از ۵ میلیارد کاربر در سراسر جهان از آن استفاده می کنند (شیتنهلیم، کاپس، موسبرنر، فیشر و واکس^۱، ۲۰۲۴). گسترش اینترنت و فناوری های ارتباطی زندگی را در همه ابعاد تحت تأثیر قرار داده است (ماهر، ۱۴۰۲). ویژگی هایی مانند سهولت استفاده، بی واسطه بودن، هزینه کم و دسترسی گسترده به جذابیت و نفوذ سریع آن کمک کرده اند (ابوالبه^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). از سوی دیگر، ماهیت ناشناس بودن در این فضا (که فاصله فیزیکی میان افراد را بی معنا می کند) و استفاده از فناوری های ارتباطی، فرصت های گسترده ای را برای مجرمان فراهم کرده است. به همین دلیل، اینترنت به ابزاری حیاتی برای شکل گیری و تسهیل پدیده نوظهور «جرایم مجازی»^۳ تبدیل شده است. استفاده از سکوی های آنلاین، به گفته بسیاری از متخصصان، نه تنها شناسایی قربانیان را تسهیل می کند، بلکه راه های ظریف تری برای ایجاد وحشت دائمی در افراد در هر سن، نژاد، جنسیت، مذهب و طبقه اجتماعی ایجاد کرده است (وال^۴، ۲۰۲۴).

پاییدن آزارگون مجازی^۵ یکی از اشکال نوپدید رفتارهای مخرب در بین کاربران شبکه های اجتماعی، از جمله دانشجویان، محسوب می شود. برخی از محققان استدلال کرده اند که هیچ تعریف توافق شده ای از پاییدن آزارگون (مجازی) وجود ندارد (شوری، کورنیلس و اشتراوس^۶، ۲۰۱۵). کلمه «پاییدن آزارگون مجازی» به جای «آزار و اذیت مجازی»^۷، «پاییدن آزارگون آنلاین»^۸ یا «آزار و اذیت آنلاین»^۹ استفاده می شود.

1. Schittenhelm, Kops, Moosburner, Fischer & Wachs

2. Abu-Ulbeh

3. Cybercrime

4. Wall

5. Cyberstalking

6. Shorey, Cornelius & Strauss

7. Cyberharassment

8. Online stalking

9. Online harassment

این رفتار توسط رایانز، هنسن و فیشر^۱ (۲۰۱۲) به عنوان استفاده از اینترنت، ایمیل یا سایر وسایل ارتباطی الکترونیکی برای آزار و اذیت مکرر شخص دیگری به قصد کنترل، اجبار، ارعاب، آزار یا تهدید آنها تعریف شده است. به عبارتی دیگر، این الگوی رفتار انحرافی، برای تعقیب و یا پایش آزاردهنده افراد دیگر پدیدار می شود (اسپیترزبرگ و هوبلر^۲، ۲۰۰۲).

در ارتباط با فراوانی این پدیده، تحقیقات اخیر حاکی از آن است که میزان شیوع پدیدن آزارگون سایبری به طور قابل توجهی در بین مطالعات متفاوت بوده است (ویلسون، شریدان و گرات-رید^۳، ۲۰۲۲). برخی از پژوهش ها نرخ های خیلی پایین (۳/۴ درصد) (رایانز و همکاران، ۲۰۱۸)، یا به همان اندازه خیلی بالا (۸۵ درصد) را گزارش داده اند (استراون^۴ و همکاران، ۲۰۱۳). با توجه به نوپدید بودن این پدیده هنوز اطلاعات چندانی از میزان شیوع آن در کشور در دسترس نیست. با این وجود، پژوهش های اخیر در ایران گواه این مدعاست که به طور تقریبی ۱۵ الی ۲۶ درصد از دانشجویان مورد بررسی، حداقل یک بار در یک سال گذشته در معرض این الگوی رفتار آزاردهنده مجازی قرار گرفته و یا مرتکب آن شده اند (کیبری، چوی^۵، شادمفعت و لی^۶، ۲۰۲۲؛ کیبری، شادمفعت، ساموئلز-ورتلی^۷ و گالوپ^۸، ۲۰۲۰؛ هاول^۹ و همکاران، ۲۰۲۴). توکل و فاطمی نیا (۱۳۹۸) نیز در پژوهشی دیگر به این نتیجه رسیدند که ۱۱/۹ درصد از شهروندان تهرانی حداقل یک بار در معرض این پدیده بوده اند. مطالعات اخیر در محیط های دانشگاهی حاکی از آن است که به طور تقریبی یک نفر از هر پنج دانشجو

1. Reyns, Henson & Fisher
2. Spitzberg & Hoobler
3. Wilson, Sheridan & Garratt-Reed
4. Strawhun
5. Choi
6. Lee
7. Samuels-Wortley
8. Gallupe
9. Howell

یا مرتکب پاییدن آزارگون مجازی شدند یا تجربه بزه‌دیدگی آن را داشته‌اند (مارکوم، هایگینز و نیکلسن^۱، ۲۰۱۷).

تحقیقات گذشته نشان داده‌اند که خودکنترلی (رینز^۲، ۲۰۱۹)، یادگیری اجتماعی (فاکس، نوبلز و ایکرز^۳، ۲۰۱۱)، همالان کجرو (ویلسون^۴ و همکاران، ۲۰۲۳)، فشارهای تجربه‌شده در زندگی (کیوری و زاوالا^۵، ۲۰۲۰)، اخلاقیات فردی (رولرو و دی پیکولی^۶، ۲۰۲۰)، عواطف اخلاقی (لوری، ژانگ، وانگ، ویو و سیپونن^۷، ۲۰۱۳)، بزه‌دیدگی ناشی از پاییدن آزارگون سایبری (وانگ و جی^۸، ۲۰۲۱)، بستر خانوادگی نامطلوب (مینارد و پینکاس^۹، ۲۰۱۲)، سبک زندگی آنلاین (چو و روستو^{۱۰}، ۲۰۲۰)، ویژگی‌های شخصیتی (اسموکر و مارچ^{۱۱}، ۲۰۱۷)، بازدارندگی ادراک‌شده (هاول^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۴)، بی‌اشتیاقی اخلاقی (فیسل، فیشر و نیدلک^{۱۳}، ۲۰۲۱) و تصمیم‌گیری بازانديشانه (هاول و همکاران، ۲۰۲۴) در احتمال بروز آن نقش دارند. اگرچه محققان سعی کرده‌اند که با اتخاذ رویکردهای نظری جامعه‌شناختی و روان‌شناسی اجتماعی به تبیین عوامل اجتماعی وقوع این پدیده پردازند، با این حال، در چندسال گذشته با تغییر نگرش به سمت تئوری‌های ترکیبی گروهی از جرم‌شناسان استدلال نموده‌اند که ادغام نظریه‌های جامعه‌شناختی، قدرت تبیین‌کنندگی الگوهای نظری رایج در تبیین پدیده‌های اجتماعی همچون جرایم و رفتارهای انحرافی مجازی را افزایش خواهد داد.

1. Marcum, Higgins & Nicholson
2. Reysn
3. Fox, Nobles & Akers
4. Wilson
5. Curry & Zavala
6. Rollero & De Piccoli
7. Lowry, Zhang, Wang, Wu & Siponen
8. Wang & Ge
9. Ménard & Pincus
10. Cho & Rustu
11. Smoker & March
12. Howell
13. Fissel, Fisher & Nedelec

بر اساس چنین ادعای نظری، پژوهشگران بر این باورند که عوامل خطر فردی، اجتماعی و موقعیتی اغلب به صورت منفرد عمل نمی‌کنند؛ بلکه لازم است عملکرد آنها به طور جمعی، تعاملی یا در کنار هم بررسی شود (پارنت، لاوریر، گوی و فریدی^۱، ۲۰۱۶). تحقیقات اخیر تلاش کرده‌اند تا با ترکیب مجموعه‌ای از متغیرها، پدیده پاییدن آزارگون در فضای مجازی را تبیین کنند (فیسل و همکاران، ۲۰۲۱؛ رینز، ۲۰۱۹). همچنین مشخص شده است که هیچ عامل خطر واحدی نمی‌تواند به تنهایی رفتار مجرمانه را توضیح دهد و ترکیب عواملی چون ویژگی‌های فردی، اجتماعی و محیطی بر گرایش به رفتارهای انحرافی و مجرمانه تأثیر می‌گذارند (باسکین^۲ و همکاران، ۲۰۱۶؛ مان^۳ و همکاران، ۲۰۱۶).

نتایج مطالعات نشان می‌دهد که اثر تعاملی بین این عوامل خطر، در تحلیل‌های چند متغیره قدرت پیش‌بینی بیشتری نسبت به اثر هر عامل به‌صورت مستقل دارد. از این رو، ترکیب مفاهیم نظری و استفاده از متغیرهای متنوع به‌عنوان الگویی کارآمد در پیش‌بینی و تبیین رفتارهای انحرافی و مجرمانه شناخته شده است (کبیری، ۱۴۰۲؛ پارنت و همکاران، ۲۰۱۶). در تأیید این رویکرد، برخی مطالعات میان‌رشته‌ای نیز بر ضرورت بهره‌گیری از الگوهای چندعاملی برای درک و هدایت کنش در فضاهای دیجیتال تأکید کرده‌اند، به‌ویژه آنجا که پیچیدگی رسانه‌ای و سیالیت اطلاعات، توانمندی شناختی و ارزیابی اخلاقی را به عناصر کلیدی در کاهش آسیب تبدیل می‌کند (ارسلانی و همکاران، ۲۰۲۵).

در سال‌های اخیر نظریه کنش موقعیت‌مند^۴ (ویکستروم^۵، ۲۰۰۴) به‌عنوان یکی از نظریه‌های یکپارچه ظهور کرده است که بر چندعاملی بودن و تعامل عوامل مختلف تأکید دارد. در این نظریه، ویکستروم (۲۰۲۰) استدلال می‌کند که برای فهم بهتر جرایم مجازی، باید تعامل میان تمایلات کجروانه (سستی اخلاقی و خودکنترلی ضعیف) و

1. Parent, Laurier, Guay & Fredette
2. Baskin
3. Mann
4. Situational Action Theory
5. Wikström

بسترهای جرم‌زا (بستر اخلاقی انحرافی و بازدارندگی ضعیف) به‌صورت هم‌زمان مورد بررسی قرار گیرد. این نظریه با بازبینی دوگانه عاملیت و ساختار نشان می‌دهد که شکل‌گیری رفتارهای انحرافی نوپدید در شبکه‌های اجتماعی، حاصل تعامل ظریف بین ظرفیت‌های درونی کاربران و زمینه‌های موقعیتی است. در همین راستا، هدف اصلی این پژوهش تبیین دلایل مبادرت کاربران به پاییدن آزارگون مجازی است و تلاش دارد به این پرسش پاسخ دهد که آیا می‌توان پاییدن آزارگون مجازی را بر اساس اصول نظریه کنش موقعیت‌مند - تعامل تمایلات کجروانه و بستر جرم‌زا - توضیح داد؟

۲. پیشینه تحقیق

۱-۲. پیشینه تجربی

هیو، لی، ژو و هسو^۱ (۲۰۲۴) در پژوهش خود نشان دادند که قلدری سایبری پیامد اثر تعاملی عادات قبلی و قرار گرفتن در معرض رفتار قلدری سایبری دیگران مهم است. همچنین، افراد تمایل دارند از تکنیک‌های خنثی‌سازی برای منطقی‌کردن رفتارهای سایبری خود استفاده کنند. لئو، کیو و ژانگ^۲ (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای که به بررسی نظریه کنش موقعیت‌مند پرداختند، نشان دادند که اخلاقیات تأثیر معناداری بر قلدری در فضای مجازی دارد و مکانیسم‌های کنترلی (مانند خودکنترلی و بازدارندگی) زمانی که سطح اخلاقیات فرد پایین است، قدرت بازدارندگی کمتری دارند.

بارتون-کراسبی و هیرتلینر^۳ (۲۰۲۱) نیز در پژوهشی نشان دادند که خودکنترلی و اخلاقیات به‌عنوان عوامل تعدیل‌کننده، تأثیر بستر مجرمانه بر ارتکاب جرم را کاهش می‌دهند؛ به این معنا که در حضور خودکنترلی و اخلاقیات قوی، بستر مجرمانه بر ارتکاب جرم تأثیر کمتری دارد. لی، هولت، بوسلر و مای^۴ (۲۰۲۱) نیز در بررسی عوامل

1. Hu Lei, Zhu & Hsu

2. Liu Qiu & Zhang

3. Barton-Crosby

4. Li, Holt, Bossler & May

مؤثر بر خشونت سایبری از دیدگاه نظریه کنش موقعیت‌مند، دریافتند که خودکنترلی و اخلاقیات دو عامل کلیدی در تبیین خشونت سایبری هستند. در نهایت، سانگ و لی^۱ (۲۰۲۰) به تحلیل تأثیر متقابل انگیزه‌های جرم‌زا (نظیر وسوسه و تحریکات محیطی) و تمایلات فردی (مانند اخلاق و خودکنترلی) بر آزار و اذیت آنلاین پرداختند و نشان دادند که اخلاقیات می‌تواند تأثیر بستر مجرمانه بر آزار و اذیت آنلاین را کاهش دهد.

هاول و همکاران (۲۰۲۴) نشان دادند که بزه‌دیدگی ناشی از پاییدن آزارگون مجازی و بازدارندگی ادراک‌شده تأثیر معناداری بر مبادرت به پاییدن آزارگون سایبری دانشجویان ایرانی دارند. توکل و فاطمی‌نیا (۱۳۹۸) نشان دادند که عواملی مانند تغییر ارزش‌ها، کنترل اجتماعی، رهایی اخلاقی، خودکنترلی، ریسک‌پذیری و مشاهده‌پذیری، تأثیر معناداری بر تعرض سایبری، از جمله پاییدن آزارگون مجازی، دارند. شادمفعت و رحمتی (۱۴۰۱) نیز در پژوهشی به تبیین قلدری سایبری پرداختند و دریافتند که عواملی چون خودکنترلی پایین، ضعف در اخلاقیات، بازدارندگی ادراک‌شده پایین، و بستر اخلاقی انحرافی به‌طور معناداری مشارکت دانشجویان در قلدری سایبری را تحت تأثیر قرار می‌دهند. آن‌ها همچنین بیان کردند که تمایلات انحرافی نقش تعدیل‌کننده‌ای میان بستر مجرمانه و قلدری سایبری ایفا می‌کند. کبیری و همکاران (۲۰۲۰) با بررسی نقش هویت اخلاقی در چارچوب نظریه کنش موقعیت‌مند، نشان دادند که هویت اخلاقی می‌تواند رابطه میان بستر مجرمانه و تمایل به قلدری سایبری را تعدیل کند. شادمفعت و همکاران (۲۰۲۱) نیز با تمرکز بر تعامل میان تمایلات مجرمانه و بستر مجرمانه، دریافتند که این دو عامل با هم می‌توانند ۳۶ درصد از واریانس قلدری سایبری را پیش‌بینی کنند. این یافته‌ها بر اهمیت عوامل فردی و محیطی در تبیین رفتارهای مجرمانه در فضای مجازی تأکید دارند.

نگاهی کلی به پژوهش‌های صورت‌گرفته حاکی از آن است که ابتدا نظریه کنش-موقعیت‌مند با وجود قدرت تبیین‌کنندگی بالا در تبیین اشکال مختلف رفتارهای انحرافی

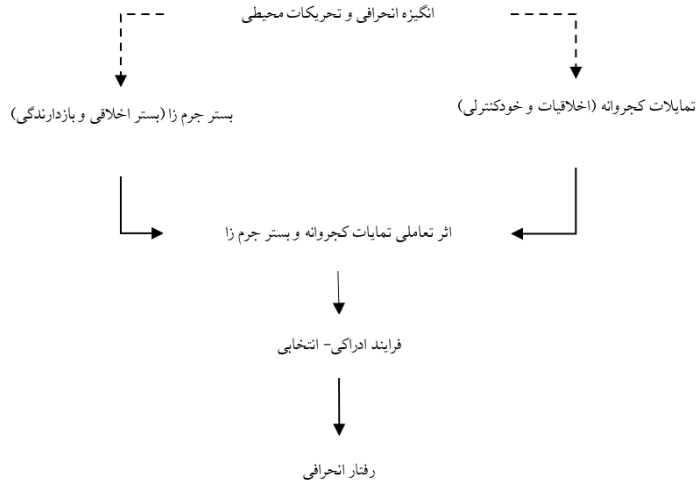
در کشور همچنان ناشناخته است؛ به‌گونه‌ای که در زمان نگارش مقاله حاضر تنها تعداد معدودی از پژوهش‌ها به عملیاتی‌سازی و به‌کارگیری این چارچوب نظری در تبیین مصادیق رفتارهای کجروانه در سکوهای مجازی (کیبری و همکاران، ۲۰۲۰؛ شادمنفعت و رحمتی، ۱۴۰۱، ۲۰۲۱) و سایر قلمروهای زندگی (کیبری و همکاران، ۲۰۲۳، ۲۰۲۴؛ شادمنفعت و همکاران، ۲۰۲۰، ۲۰۲۴، ۱۴۰۳) پرداخته‌اند.

پژوهش کیبری و همکاران (۲۰۲۰) و شادمنفعت و همکاران (۲۰۲۱) به صورت مستقیم به آزمون گزاره‌های نظری این نظریه در مبادرت به رفتارهای انحرافی در سکوهای مجازی پرداخته‌اند؛ با این وجود، محدودیت این دو پژوهش به جامعه آماری آنها مربوط است که هر دو تحقیق بر جامعه هدف ورزشکاران و هواداران متمرکز است. در پژوهش‌های حبیبی کلیسر و صیادی (۱۴۰۰)، ترکاشوند و کرامتی (۱۴۰۰) و علیوردی‌نیا و سهرابی (۱۳۹۴) نیز برخی از سازه‌های نظری کنش موقعیت‌مند یعنی ارتباط با همالان، هویت اخلاقی، گسست اخلاقی و خودکنترلی به آزمون کشیده شده است و جامعه هدف این تحقیقات نیز دانش‌آموزان بوده‌اند. این در حالی است که تعامل بیشتر دانشجویان با بسترهای آنلاین احتمال بزه‌دیدگی و مبادرت به قلدری سایبری را در بین این گروه افزایش می‌دهد و بررسی چرایی مبادرت دانشجویان به قلدری سایبری از اهمیت بالایی برخوردار است. در همین راستا، پژوهش‌هایی در دیگر حوزه‌های حرفه‌ای نیز نشان داده‌اند که مواجهه با فناوری‌های دیجیتال نوین، در نبود آمادگی نهادی و آموزش اخلاقی، کنشگران را با چالش‌هایی نظیر تضعیف هنجارهای رفتاری و داوری انسانی روبه‌رو می‌سازد (تمرایی و همکاران، ۲۰۲۴).

۲-۲. ملاحظات نظری

نظریه کنش موقعیت‌مند رفتارهایی را بررسی می‌کند که قوانین اخلاقی تعریف‌شده توسط قانون را نقض می‌کنند (ویکستروم، ۲۰۱۴). این نظریه تلاش می‌کند به این پرسش بنیادی پاسخ دهد که چرا افراد در شرایط خاص زمانی و مکانی دست به قانون‌شکنی می‌زنند (ویکستروم، ۲۰۱۹). بر اساس این دیدگاه، رفتارهای انحرافی افراد

ناشی از ادراک آن‌ها از گزینه‌های موجود برای اقدام در موقعیت‌های گوناگون زندگی است (هیرتلیئر و تربیر^۱، ۲۰۱۷).

شکل ۱. مدل کنش موقعیت‌مند و رفتار انحرافی

منبع: ویکستروم، ۲۰۱۹، ۷

این فرایند ادراکی-انتخابی به‌عنوان سازوکاری موقعیتی عمل می‌کند که افراد را به شرایطی مستعد رفتارهای انحرافی متصل می‌کند و شامل دو مرحله است. در مرحله نخست، فرد با ارزیابی موقعیت، ممکن است پاییدن آزارگون مجازی را به‌عنوان یک گزینه جایگزین برای اقدام شناسایی کند. در مرحله دوم، فرایند انتخاب با قضاوت و تأمل فرد شکل می‌گیرد، که در آن فرد تنها زمانی به رفتار مجرمانه روی می‌آورد که آن را به‌عنوان بهترین گزینه در میان سایر گزینه‌های موجود برگزیند (ویکستروم، ۲۰۱۴). بنابراین، تعامل میان ادراک و انتخاب می‌تواند نقشی کلیدی در توضیح و پیش‌بینی درگیری افراد در رفتارهایی مانند پاییدن آزارگون مجازی داشته باشد (ویکستروم و تربیر،

1. Treiber

۲۰۱۵). به‌طور مشخص، این فرایند تحت تأثیر دو عامل اصلی قرار دارد: تمایلات انحرافی فرد و مواجهه او با موقعیت‌های جرم‌زا.

در بعد تمایلات انحرافی، نظریه کنش موقعیت‌مند بر دو عامل اخلاقیات فردی و خودکنترلی تأکید دارد. افراد با ارزش‌های اخلاقی بالا معمولاً از رفتارهای انحرافی، مانند پاییدن آزارگون مجازی، اجتناب می‌کنند؛ در حالی که تعهد کمتر به اصول اخلاقی، احتمال انتخاب چنین رفتارهایی را افزایش می‌دهد (ویکستروم و اسونسن^۱، ۲۰۱۰؛ گالوپ و بارون^۲، ۲۰۱۴). خودکنترلی به توانایی فرد در برنامه‌ریزی و مدیریت رفتار اشاره دارد. افرادی که از خودکنترلی قوی برخوردارند، قادرند تمایلات و لذت‌های آنی را به تعویق بیندازند، احساسات خود را مهار کنند و در برابر وسوسه‌های موقعیت‌های جرم‌زا مقاومت نمایند (کوکران، ۲۰۱۶).

افرادی با خودکنترلی بالا کمتر به رفتارهای انحرافی گرایش دارند، اما ضعف در این توانایی خطر ارتکاب این رفتارها را افزایش می‌دهد (هیرتلینر و تریبر^۳، ۲۰۱۷). این عوامل در تصمیم‌گیری فرد هنگام مواجهه با موقعیت‌های انحرافی نقش اساسی دارند. در چارچوب پژوهش حاضر، زمانی که فرد در موقعیتی قرار می‌گیرد که امکان انجام رفتار انحرافی مانند پاییدن آزارگون مجازی وجود دارد، سطح خودکنترلی و پایبندی به اخلاقیات نقش تعیین‌کننده‌ای در فرایند تصمیم‌گیری ایفا می‌کند. افرادی با خودکنترلی و ارزش‌های اخلاقی بالاتر، تمایل کمتری به درگیر شدن در این نوع رفتارها نشان می‌دهند؛ در حالی که سطوح پایین این عوامل می‌تواند احتمال گرایش به رفتارهای آسیب‌زا و انحرافی را افزایش دهد (هیرتلینر و تریبر، ۲۰۱۷).

از سوی دیگر، یکی از اصول اساسی نظریه کنش موقعیت‌مند وابسته بودن رفتار انسان‌ها به شرایط اجتماعی است که در آن قرار می‌گیرند (ویکستروم و تریبر، ۲۰۰۹). در این زمینه، بستر جرم‌زا به محیطی اشاره دارد که افراد را به انتخاب رفتارهای انحرافی،

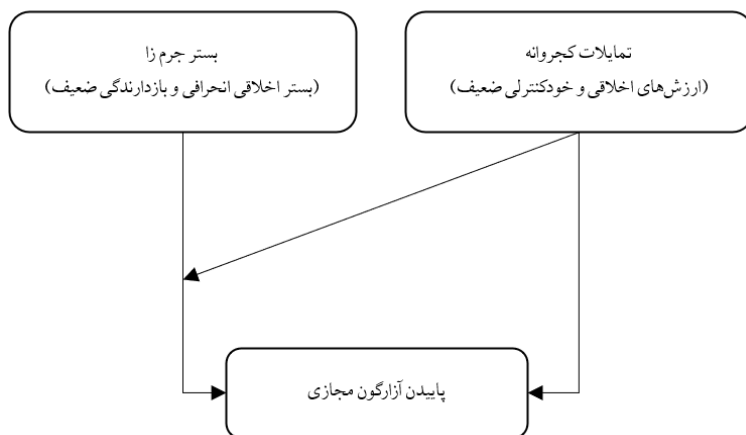
1. Svensson
2. Gallupe & Baron
3. Piquero

مانند پاییدن آزارگون مجازی، تشویق یا تحریک می‌کند (هیرتلینر و هاردی، ۲۰۱۶). این بستر به‌عنوان فضایی تعریف می‌شود که کاربر آنلاین در یک لحظه خاص با آن مواجه است و عوامل اصلی مؤثر بر مجرمانه‌شدن آن شامل زمینه‌های اخلاقی سست و وجود بازدارندگی‌های ناکافی است (ویکستروم، ۲۰۱۹).

ویکستروم (۲۰۲۰) معتقد است که بسترهای کجروانه به محیط‌هایی اطلاق می‌شود که در آن کاربران آنلاین به‌راحتی رفتارهای مجرمانه را به‌عنوان گزینه‌ای ممکن در نظر می‌گیرند. این محیط‌ها معمولاً با هنجارهای اخلاقی ضعیفی همراه هستند که در تضاد با قوانین اجتماعی بوده و به تشویق رفتارهای انحرافی منجر می‌شوند. افزون بر این، در چنین بسترهایی، به دلیل پایین بودن احتمال شناسایی مرتکبان و هزینه‌های اندک ارتکاب جرم (شامل مجازات‌های رسمی و غیررسمی)، احتمال وقوع رفتارهای مجرمانه افزایش می‌یابد. به‌طور کلی، دو عامل کلیدی این بسترها عبارت‌اند از: نگرش‌های انحرافی موجود در موقعیت‌های اجتماعی (مانند تأیید یا بی‌تفاوتی اطرافیان نسبت به پاییدن آزارگون مجازی) و ضعف بازدارندگی در این محیط‌ها (به دلیل ریسک پایین مجازات).

بر اساس اصول نظریه کنش موقعیت‌مند، پاییدن آزارگون مجازی به‌عنوان یکی از گزینه‌های کنش در فضای آنلاین زمانی انتخاب می‌شود که دو عامل هم‌زمان وجود داشته باشد؛ از یک‌سو، فرد دارای تمایلات انحرافی مانند ضعف در خودکنترلی و پایبندی به اصول اخلاقی باشد، و از سوی دیگر، محیطی جرم‌زا او را احاطه کرده باشد. این محیط جرم‌زا شامل هنجارهای اخلاقی منحرف و درک پایین از بازدارندگی (شدت و قطعیت مجازات) است. بر این اساس، فرضیه اول و دوم مقاله بدین شرح است: (۱) تمایلات کجروانه (ارزش‌های اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی و خودکنترلی ضعیف) دانشجویان تأثیر معناداری بر پاییدن آزارگون مجازی دارند؛ (۲) بستر جرم‌زا (بستر اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی و بازدارندگی ضعیف) تأثیر معناداری بر پاییدن آزارگون مجازی دارد.

شکل ۲. مدل مفهومی تحقیق برآمده از نظریه کنش موقعیت‌مند

همچنین، این نظریه تأکید می‌کند که حتی اگر کاربر در موقعیتی قرار گیرد که امکان پاییدن آزارگون مجازی فراهم باشد، اگر تمایل به ارتکاب چنین رفتارهایی در او به اندازه کافی قوی نباشد، احتمال اینکه او به این نوع رفتار در تعاملات آنلاین خود روی آورد، به شدت کاهش می‌یابد. به عکس، در شرایطی که بستر مجرمانه در فضای مجازی مساعد باشد و تمایلات مجرمانه نیز در کاربر وجود داشته باشد، احتمال وقوع پاییدن آزارگون به عنوان یک گزینه واقعی و قابل قبول افزایش می‌یابد. این تعامل بین عوامل فردی و شرایط محیطی، کلید فهم دلایل و چگونگی بروز رفتارهای آزاردهنده در فضای دیجیتال به شمار می‌آید. با این تفاسیر فرضیه سوم مقاله بدین‌گونه است: تمایلات کجروانه رابطه بین بستر جرم‌زا و پاییدن آزارگون مجازی را تعدیل می‌کند.

۳. روش

تحقیق حاضر به دلیل تبیین پاییدن آزارگون مجازی براساس نظریه کنش موقعیت‌مند از نوع توصیفی-مقطعی است و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جمع‌آوری داده‌ها به صورت پیمایشی و میدانی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش دانشجویان

دانشگاه تهران هستند. روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. با توجه به اینکه دانشگاه تهران شامل ۱۹ دانشکده مستقل و ۶ دانشکده با ۲۹ دانشکده وابسته می‌باشد، دانشکده‌های دانشگاه تهران به‌عنوان خوشه‌هایی در چارچوب نمونه‌گیری در نظر گرفته شدند؛ به‌طوری‌که، هر دانشکده یک خوشه مجزا و نشان‌دهنده تنوع رشته‌های دانشگاهی این دانشگاه است. در مرحله اول، با استفاده از روش انتخاب تصادفی، ۱۱ دانشکده از مجموع دانشکده‌های دانشگاه تهران انتخاب شدند که این امر فرصت برابر را برای هر دانشکده در گنجاندن در نمونه تضمین کرده و سوگیری انتخاب را به حداقل رساند. از آنجا که امکان تهیه لیست کامل دانشجویان دانشکده‌های منتخب وجود نداشت، محققان از روش نمونه‌گیری هدفمند طبقه‌ای استفاده کردند؛ به‌طوری‌که بر مبنای حوزه علمی (علوم پایه، مهندسی، کشاورزی، علوم انسانی، علوم پزشکی و هنر)، سطح تحصیلات و جنسیت، نمونه‌ها به‌صورت هدفمند در طبقه‌های مذکور جایگذاری شدند.

همچنین، برای برآورد حجم نمونه مکفی از نرم‌افزار G*Power استفاده شد. حجم نمونه اولیه با ضریب تأثیر ۰/۱۵ درصد و سطح معناداری ۰/۹۹ درصد و با ۸ متغیر پیش‌بین اولیه (۴ زیرمؤلفه نظریه کنش موقعیت‌مند و متغیرهای جمعیت‌شناختی) ۲۶۲ نفر محاسبه شد. در مرحله اجرا، با در نظر گرفتن احتمال ریزش به دلیل مقادیر پرت و تکمیل ناموفق پرسشنامه‌ها، ۲۵ درصد به حجم نمونه اولیه اضافه شد و حجم نمونه به ۳۲۸ نفر افزایش یافت. در مرحله نهایی، پس از توزیع پرسشنامه‌ها و حذف داده‌های مخدوش، تعداد ۳۰۴ پرسشنامه برای آزمون فرضیات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که مشخصات جمعیت شناختی پاسخگویان در جدول شماره (۱) گزارش شده است:

جدول ۱. خلاصه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان

میانگین (انحراف معیار)	درصد	فراوانی	گروه	
	۴۴/۱	۱۳۴	دختر	جنسیت
	۵۵/۹	۱۷۰	پسر	
	۶۳/۸	۱۹۴	کارشناسی	سطح تحصیلات
	۲۶/۶	۸۱	کارشناسی ارشد	
	۹/۵	۲۹	دکتری	
	۱۵/۸	۴۸	زیر ۲۰ سال	سن
(۴/۵۵) ۲۳/۹۰	۵۰/۳	۱۵۳	بین ۲۰ سال الی ۲۵ سال	
	۲۲	۶۷	بین ۲۶ سال الی ۳۰ سال	
	۱۱/۸	۳۶	بالتر از ۳۰ سال	
	۵۴/۳	۱۶۵	مجرد	تاهل
	۴۵/۷	۱۳۹	متاهل	

برای افزایش اعتبار نمونه‌گیری، پرسشگران در ورودی دانشکده‌های منتخب قرار گرفته و از روش انتخاب مضربی (۳) استفاده کردند؛ بدین ترتیب، با شروع از نفر سوم، دانشجویان در ادامه به ترتیب نفرات ششم، نهم، دوازدهم و ... انتخاب شدند. در صورت عدم همکاری دانشجویی، نفر بعدی جایگزین می‌شد و انتخاب به همین شیوه ادامه می‌یافت. پرسشنامه‌ها به صورت چاپی در محیطی آرام و بدون استرس توزیع شدند، و شرکت دانشجویان کاملاً داوطلبانه بود. همچنین، به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعاتشان محرمانه خواهد ماند و می‌توانند در هر زمان از همکاری انصراف دهند.

۱-۳. مقیاس‌های مورد استفاده پژوهش

بعد تمایلات کجروانه: بر اساس نظریه کنش موقعیت‌مند، سطح تمایلات کجروانه افراد در پایدن آزارگون مجازی وابسته به میزان تعهد آن‌ها به اصول اخلاقی و ظرفیت خودکنترلی آنها است. در این چارچوب، اخلاقیات و خودکنترلی شاخصی برای ارزیابی تمایلات کجروانه فرد ایجاد می‌کنند. نمرات پایین‌تر در این شاخص بیانگر تعهد ضعیف به اصول اخلاقی و سطح پایین خودکنترلی بوده و احتمال بیشتری برای

بروز رفتارهای پاییدن آزارگون مجازی نشان می‌دهد؛ در مقابل، نمرات بالاتر بیانگر پایبندی قوی به اخلاقیات و توانایی بالای کنترل خود، و در نتیجه، تمایل کمتر به این نوع رفتارها است (ویکستروم، ۲۰۱۹).

مقیاس ارزش‌های اخلاقی معطوف پاییدن آزارگون مجازی: برای سنجش بُعد ارزش‌های اخلاقی معطوف پاییدن آزارگون مجازی از مقیاس ۵ آیتمی استفاده شد که در تحقیقات اسونسن (۲۰۱۵) و هیرتلینر و تریر (۲۰۱۷) نیز به کار رفته و میزان نادرستی اخلاقی این رفتار، احساس گناه و شرم حاصل از آن را در قالب طیف لیکرت ۵ گزینه (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) ارزیابی می‌کند. از پاسخگویان خواسته شد میزان موافقت خود را با گویه‌هایی مانند: «تحقیر یا بدنام کردن فردی که از ادامه ارتباط با من در فضای مجازی خودداری کرده، رفتار غیر اخلاقی به شمار می‌آید» ابراز نمایند. روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش کبیری و همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۳) و شادمنفعت و همکاران (۲۰۲۰، ۱۴۰۱) مورد تأیید قرار گرفته است.

مقیاس خودکنترلی ضعیف: برای ارزیابی سطوح خودکنترلی پاسخگویان، از نسخه کوتاه مقیاس خودکنترلی ویکستروم و همکاران (۲۰۱۲) استفاده شد. این مقیاس شامل ۶ آیتم است و به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) سنجیده می‌شود. به عنوان نمونه، یکی از آیتم‌ها به این شکل مطرح شده است: «من اغلب ناگهانی و بدون مقدمه عمل می‌کنم؛ بدون اینکه از قبل به نتیجه کارم فکر کرده باشم». این مقیاس در تحقیقات کبیری و همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۳) و شادمنفعت و همکاران (۲۰۲۰، ۱۴۰۱) نیز به کار رفته و روایی و پایایی آن در جمعیت ایرانی به اثبات رسیده است.

بعد بستر جرم‌زا: به نظر ویکستروم (۲۰۱۹)، محیطی که منجر به ارتکاب پاییدن آزارگون مجازی می‌شود، تحت تأثیر روابط فرد با دوستان کجرو (با ارزش‌های اخلاقی انحرافی) و ادراک پایین از بازدارندگی قرار دارد. نظریه کنش موقعیت‌مند بر این اصل تأکید دارد که این محیط مجرمانه به طور مستقیم از بستر اخلاقی محاط بر کنشگر

نشئت می‌گیرد؛ بستر اخلاقی شامل هنجارهای محیطی و اخلاقیات افراد دیگر، از جمله همسالان و اطرافیان است. از سوی دیگر، ادراک قطعیت و ریسک مرتبط با مشارکت در پاییدن آزارگون مجازی نیز نقش کلیدی در شکل‌گیری محیط مجرمانه دارد. بنابراین، ادغام بستر اخلاقی و ادراک بازدارندگی به ایجاد بستر جرم‌زا می‌انجامد. نمره پایین در این بستر به معنای آن است که فرد زمان کمتری را در ارتباط با دوستان کجرو سپری کرده و احساس بازدارندگی بیشتری دارد؛ در مقابل، نمرات بالاتر نشان‌دهنده زمان بیشتر صرف‌شده در محیط‌های مجرمانه و ضعف بازدارنده‌های رسمی و غیررسمی است.

مقیاس بستر اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی: برای اندازه‌گیری بستر اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی، از مقیاس هیرتلینر و هاردی (۲۰۱۶) و هیرتلینر و تریبر (۲۰۱۷) استفاده شد که شامل نگرش‌های اخلاقی اطرافیان نسبت به پاییدن آزارگون مجازی است که با ۴ آیتم «مانند: بیشتر دوستان نزدیکم معتقدند که پاییدن آزارگون مجازی (مانند تهدید آنلاین یا ارسال پیام‌های مکرر) رفتار غیرقابل‌قبولی است». مورد سنجش قرار می‌گیرد. این مقیاس در پژوهش کبیری و همکاران (۲۰۲۰)، (۲۰۲۳) و شادمنفعت و همکاران (۲۰۲۰، ۱۴۰۱) به کار رفته و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است.

مقیاس بازدارندگی ادراکی ضعیف: به منظور اندازه‌گیری میزان بازدارندگی ادراک‌شده، از مقیاس‌های به‌کار رفته در پژوهش‌های ویکستروم و همکاران (۲۰۱۱)، گالوپ و بارون (۲۰۱۴)، اسونسن (۲۰۱۵) و هیرتلینر و تریبر (۲۰۱۷) استفاده شد. این مقیاس شامل ۴ آیتم است که در صورت اقدام به پاییدن آزارگون، واکنش‌های رسمی و غیررسمی احتمالی مجازی را بررسی می‌کند و پاسخ‌ها بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق ارزیابی می‌شوند. به‌عنوان نمونه، یکی از آیتم‌ها به این شکل است: «اگر به پاییدن آزارگون مجازی بپردازم، احتمال دارد که با مشکلات قانونی و دردرهای قضایی مواجه شوم». این مقیاس همچنین در پژوهش‌های کبیری و

همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۳) و شادمفعت و همکاران (۲۰۲۰، ۱۴۰۱) به کار رفته و روایی و پایایی آن در جمعیت ایرانی به اثبات رسیده است.

مقیاس پاییدن آزارگون مجازی: برای سنجش مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی، از یک مقیاس چهار آئمی که توسط رینز (۲۰۱۹) توسعه یافته بود، استفاده شد. از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا مشخص کنند طی ۱۲ ماه گذشته چند بار با استفاده از فناوری‌های ارتباطی، اقدام به انجام رفتارهایی مانند: «برقراری ارتباط یا تلاش برای برقراری ارتباط با فردی مشخص به صورت آنلاین پس از درخواست او برای توقف این رفتار» نموده‌اند. مقیاس مورد استفاده در قالب طیف لیکرت (هرگز تا همیشه) مورد سنجش قرار گرفته است. در پژوهش اخیر هاول و همکاران (۲۰۲۴)، این ابزار مورد مورد استفاده قرار گرفته و روایی و پایایی آن در نمونه ایرانی مورد تأیید قرار گرفته است.

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

فرضیه‌های تحقیق با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی و از طریق نرم‌افزار SmartPLS نسخه ۴ مورد آزمون قرار گرفتند. رویکرد حداقل مربعات جزئی یکی از تکنیک‌های تحلیل چندمتغیره و واریانس محور است که به‌ویژه برای تخمین روابط پیچیده و پیش‌بینی دقیق متغیرهای وابسته در مدل‌های پژوهشی، به جای استفاده از تکنیک‌های مبتنی بر کوواریانس، از برآورد مبتنی بر واریانس استفاده می‌نماید و برای تحلیل‌هایی که متغیرهای پنهان چندگانه با شاخص‌های مختلف دارند، کاربرد دارد (هایر و آلامر، ۲۰۲۲). همچنین، پیشنهاد شده است که رویکرد حداقل مربعات جزئی برای ارزیابی مسیرهای میانجی و تعدیل‌گر نسبت به تحلیل رگرسیون مبتنی بر کوواریانس عملکرد بهتری دارد. تحلیل حداقل مربعات جزئی از طریق نرم‌افزار SmartPLS شامل دو مرحله ارزیابی است: ارزیابی مدل اندازه‌گیری^۱ و مدل

1. Hair & Alamer
2. Measurement Model Assessment

ساختاری^۱، که به ترتیب برای بررسی مطلوبیت معیارهای استفاده شده در سنجش متغیرها و تأیید یا رد فرضیه‌های تحقیق انجام می‌شود (هنسلر^۲، ۲۰۱۷). برای ارزیابی مدل ساختاری، اثرات مستقیم و تعدیل‌گر از روش خودگردان‌سازی^۳ با ۵۰۰۰ نمونه به پیشنهاد هایر و همکاران (۲۰۱۳) و هنسلر (۲۰۱۷) استفاده شد تا معناداری ضرایب مسیر و دقت مدل تعیین شود.

۵. یافته‌ها

۵-۱. تحلیل مقدماتی

در مرحله مقدماتی مطالعه، ۲۴ پرسشنامه به دلیل مشکلات مرتبط با اعتبار پاسخ‌ها از تحلیل نهایی حذف شدند. برای نمونه، برخی از پاسخ‌دهندگان برای همه سؤالات بدون توجه به محتوا، یک پاسخ را تکرار کرده بودند. علاوه بر این، حدود دو سوم از این ۲۴ پرسشنامه شامل موارد ناقص و بی‌پاسخ بود که مانع از تحلیل مناسب داده‌ها می‌شدند. در مرحله نهایی، ۰/۰۹ درصد از داده‌ها دارای مقادیر گم‌شده بود که برای حفظ همسانی داده‌ها با میانگین هر متغیر جایگزین شدند.

۵-۲. ارزیابی مدل اندازه‌گیری

برای ارزیابی روایی ابزار پژوهش، از شاخص‌های روایی صوری-منطقی، ظاهری، همگرا، واگرا، و یگانه-دوگانه و نیز تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد (جدول شماره ۲). همچنین، پایایی ابزار با شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ارزیابی شد. در مرحله اول واریانس روش مشترک^۴ مورد بررسی قرار گرفت که به گفته کوک و لین^۵ (۲۰۱۲) می‌تواند اعتبار پاسخ‌ها را به دلیل مشکلاتی از قبیل سوگیری ناشی از مطلوبیت اجتماعی^۶ و یا

1. Structural Model Assessment
2. Hensler
3. Bootstrapping Method
4. Common Method Variance (CMV)
5. Kock and Lynn
6. Social Desirability Bias

حالت‌های ذهنی مشابه تحت تأثیر قرار دهد. این محققان پیشنهاد می‌کنند که قبل از ارزیابی مدل اندازه‌گیری و ساختاری، هم‌خطی داده‌ها مورد بررسی قرار گیرند. در روشی که به آن سوگیری تصادفی روش مشترک^۱ می‌گویند، همه متغیرها بر روی یک متغیر تصادفی مشترک بار می‌شوند. اگر عامل تورم واریانس^۲ کمتر از $\frac{3}{3}$ باشد، استفاده از یک منبع داده با محدودیت سوگیری همراه نیست (کوک، ۲۰۱۵؛ کوک و لین، ۲۰۱۲). همان‌طور که جدول شماره (۱) نشان می‌دهد، همه سازه‌ها دارای مقادیر پایین‌تر از نمره $\frac{3}{3}$ هستند، بنابراین هیچ سوگیری ناشی از تک‌منبع‌بودگی در داده‌ها وجود ندارد.

جدول ۲. نتایج مدل اندازه‌گیری

عامل تورم واریانس	روایی همگرا	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	بارهای عاملی (کمینه - بیشینه)	
۱/۱۸	۰/۶۸	۰/۹۲	۰/۹۱	۰/۷۳ - ۰/۸۸	پاییدن آزارگون مجازی
۱/۲۴	۰/۵۴	۰/۸۶	۰/۸۵	۰/۶۲ - ۰/۸۰	ارزش اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی
۱/۴۴	۰/۶۷	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۷۶ - ۰/۸۷	خودکنترلی ضعیف
۱/۲۳	۰/۵۵	۰/۸۳	۰/۸۳	۰/۷۱ - ۰/۷۷	بازدارندگی ادراکی ضعیف
۱/۵۴	۰/۶۸	۰/۸۹	۰/۸۹	۰/۷۸ - ۰/۸۵	بستر اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی

در مرحله بعد، مقادیر چولگی و کشیدگی متغیرها بررسی شد و چولگی نمرات بین $0.3 \pm$ و کشیدگی بین $0.8 \pm$ گزارش شد که نشان‌دهنده توزیع نرمال داده‌ها بود. برای سنجش پایایی و روایی ابزار پژوهش از معیارهای مختلفی همچون شاخص پایایی ترکیبی، ضریب آلفای کرونباخ، روایی همگرا، روایی تحلیل عاملی تأییدی، معیار فورنل و لارکر^۳ و روایی یگانه - دوگانه^۴ استفاده شد. جدول شماره (۱) نشان می‌دهد که پایایی

1. Common Method Random Bias
2. Variance Inflated Factor (VIF)
3. Fornell & Larcker
4. The Heterotrait-Monotrait ratio of correlations (HTMT)

ترکیبی سازه‌ها از ۰/۸۳ تا ۰/۹۲ متغیر است که از حداقل سطح قابل قبول ۰/۷۰ فراتر می‌رود (هایر و همکاران، ۲۰۱۳). همچنین، هم‌سو با پیشنهاد هایر و آلامر (۲۰۲۲) بارهای عاملی بالاتر ۰/۶۰ حفظ شد که نشان‌دهنده روایی عاملی مطلوب سازه‌ها بود. در ارتباط با روایی همگرا، هم‌سو با پیشنهاد هایر و همکاران (۲۰۱۴) مبنی بر اینکه هر سازه می‌بایست دارای روایی ۰/۵۰ یا بیشتر باشد، جدول شماره (۱) نشان می‌دهد که شاخص روایی همگرا برای هر سازه بیشتر از ۰/۵۰ گزارش شده و نشان‌دهنده اعتبار همگرایی مکفی است. روایی واگرا از طریق معیارهای فرنل-لارکر (۲۰۱۴) و روایی یگانه - دوگانه محاسبه گردید.

در جدول شماره (۳)، معیار فورنل-لارکر نشان می‌دهد که جذر روایی همگرا هر سازه (قطر اصلی ماتریس) بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر (اعداد زیرمحور قطری) است. به‌طور مشابه، همان‌طور که در جدول شماره (۳) نیز مشخص شده است، شاخص روایی یگانه - دوگانه همه متغیرها پایین‌تر از مقدار ۰/۹ پیشنهادی هنسلر و همکاران (۲۰۱۵) برای مطلوبیت روایی واگرا است.

جدول ۳. نتایج روایی واگرا

۵	۴	۳	۲	۱	
۰/۴۷	۰/۳۸	۰/۳۳	۰/۲۱	۰/۷۴	۱. ارزش‌های اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی
۰/۳۳	۰/۰۹	۰/۴۵	۰/۷۴	۰/۲۱	۲. بازدارندگی ادراکی ضعیف
۰/۴۰	۰/۱۴	۰/۸۲	۰/۰۴	۰/۳۲	۳. بستر اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی
۰/۳۹	۰/۸۲	۰/۱۴	۰/۰۶	۰/۳۸	۴. خودکنترلی ضعیف
۰/۸۳	۰/۳۹	۰/۴۰	۰/۳۳	۰/۴۷	۵. پاییدن آزارگون مجازی

نکته: مقادیر روی قطر اصلی (به‌صورت پررنگ و زیرخط) = جذر میانگین واریانس استخراج شده برای هر سازه؛ مقادیر زیر قطر اصلی = همبستگی بین سازه‌ها (معیار فورنل - لارکر)؛ مقادیر بالای قطر اصلی - نسبت روایی یگانه - دوگانه

۳-۵. تحلیل اصلی؛ مقایسه میانگین‌ها و مدل ساختاری پژوهش

در جدول شماره (۴)، میانگین مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی بر مبنای ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفته است. نگاه کلی به یافته‌ها حاکی از آن است که دختران (میانگین: ۵/۹۰)، در قیاس با پسران (میانگین: ۷/۴۴) سطوح مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی پایین‌تری را گزارش داده‌اند (ضریب تی: ۳/۰۴؛ سطح معناداری: ۰/۰۱). همچنین، تفاوت معناداری از نظر سطح تحصیلات، سن و وضعیت تأهل پاسخگویان در مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی وجود نداشت.

جدول ۴. مقایسه مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی بر مبنای ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان

گروه	میانگین (انحراف معیار)	ضریب آزمون (سطح معناداری)
جنسیت	دختر (۴/۷۱) ۵/۹۰	(۰/۰۱) ۳/۰۴
	پسر (۴/۱۴) ۷/۴۴	
سطح تحصیلات	کارشناسی (۴/۷۲) ۷/۱۳	(۰/۱۶) ۱/۸۸
	کارشناسی ارشد (۳/۴۸) ۶/۱۷	
	دکتری (۴/۹۳) ۵/۹۳	
سن	زیر ۲۰ سال (۴/۴۸) ۶/۱۵	(۰/۳۷) ۱/۰۵
	بین ۲۰ سال الی ۲۵ سال (۳/۹۰) ۷/۱۵	
	بین ۲۶ سال الی ۳۰ سال (۵/۷۵) ۶/۲۵	
	بالاتر از ۳۰ سال (۳/۶۲) ۶/۰۱	
تأهل	مجرد (۴/۲۲) ۷/۰۱	(۰/۳۱) ۱/۰۲
	متأهل (۴/۷۳) ۶/۴۷	

نکته: از آزمون تی برای مقایسه میانگین‌های دو گروه مستقل و از آزمون آنوا برای مقایسه میانگین چندگروه مستقل استفاده شده است.

پس از تأیید برازش مدل اندازه‌گیری، تحلیل مدل ساختاری شامل ارزیابی ضرایب مسیر و ضریب‌تعیین نیز مورد بررسی قرار گرفت. در جدول شماره (۵)، ضرایب مستقیم و تعدیل‌گر مدل پژوهش گزارش گردیده است. در این جدول، ابتدا تأثیر اجزای اصلی نظریه کنش موقعیت‌مند بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی مورد بررسی قرار گرفته

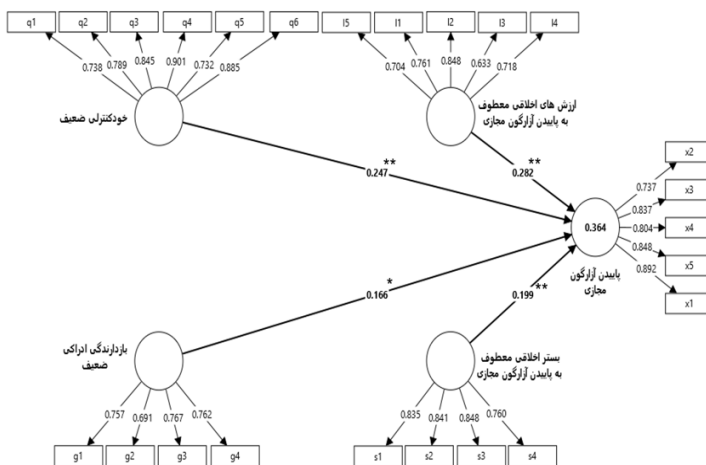

(شکل شماره ۳) و در مرحله بعد تأثیر دو سازه تمایلات کجروانه و بستر جرم‌زا و همچنین نقش تعدیل‌گر تمایلات کجروانه در رابطه بین بستر جرم‌زا و مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی (شکل شماره ۲) گزارش گردیده است.

جدول ۵. ضرایب مسیر مستقیم و تعدیل‌گر

مسیرها	ضریب بتا	انحراف معیار	ضریب t	سطح معناداری	ضریب تعیین
مسیر مستقیم					
ارزش‌های اخلاقی --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۲۸	۰/۰۸	۳/۷۱	۰/۰۱	
بازدارندگی ادراکی ضعیف --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۱۷	۰/۰۷	۲/۵۳	۰/۰۱	
بستر اخلاقی --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۲۰	۰/۰۸	۲/۳۵	۰/۰۲	
خودکنترلی ضعیف --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۲۵	۰/۰۷	۲/۴۹	۰/۰۱	
۰/۳۶					
مسیر تعدیل‌گر					
تمایلات کجروانه --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۴۱	۰/۰۶	۷/۱۷	۰/۰۱	
بستر جرم‌زا --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۳۷	۰/۰۶	۶/۰۳	۰/۰۱	
تمایلات کجروانه x بستر جرم‌زا --> پاییدن آزارگون مجازی	۰/۱۷	۰/۰۷	۲/۳۷	۰/۰۲	

نکته: * > ۰/۰۵، ** > ۰/۰۱

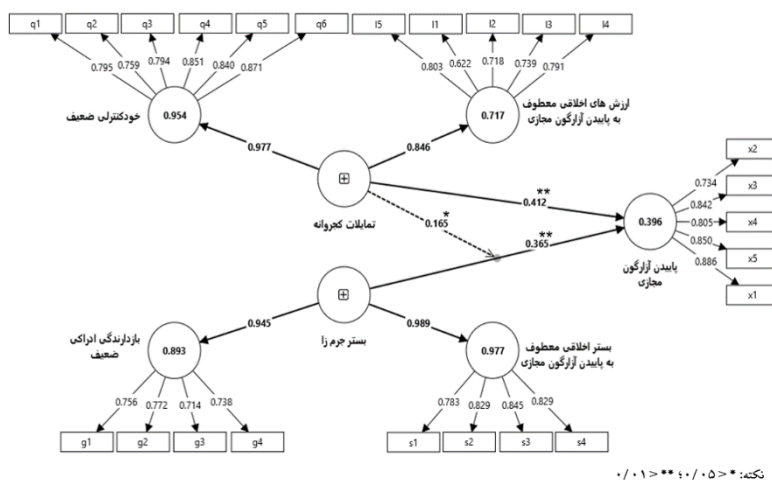
شکل ۳. اثرات مستقیم اجزای اصلی نظریه کنش موقعیت‌مند بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی

همانطور که مسیرهای مستقیم نشان می‌دهد، ارزش‌های اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی (ضریب بتا: ۰/۲۸)، بازدارندگی ادراکی ضعیف (ضریب بتا: ۰/۱۷)، بستر اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی (ضریب بتا: ۰/۲۰) و خودکنترلی ضعیف (ضریب بتا: ۰/۲۵) به‌عنوان اجزای اصلی نظریه کنش موقعیت‌مند تأثیر معناداری بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی دارند و قادرند ۳۶ درصد از تغییرات آن را پیش‌بینی نمایند.

همان‌طور که در جدول‌های شماره (۴) و (۵) مشاهده می‌شود، هر دو سازه تمایلات کجروانه (ضریب بتا: ۰/۴۱) و بستر جرم‌زا (ضریب بتا: ۰/۳۷) تأثیر معناداری بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی دارند. به‌طور مشابه، مسیر تعدیل‌گر تمایلات کجروانه × بستر جرم‌زا بر مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی (ضریب بتا: ۰/۱۷) نیز معنادار است.

چنین یافته‌ای گواه این مدعاست که اگر تمایلات کجروانه در دانشجویان - که محصول ارزش‌های اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی و همچنین خودکنترلی ضعیف است - بالا باشد، احتمال درگیری دانشجویان به پاییدن آزارگون مجازی با قرار گرفتن در بستر جرم‌زا که ارزش‌های اخلاقی محیط این رفتار را تأیید نموده و بازدارنده‌های رسمی و غیررسمی نیز سست هستند، بالاست. از سویی دیگر، اگر تمایلات کجروانه در فرد پایین باشد - یعنی ارزش‌های اخلاقی وی پاییدن آزارگون مجازی را امری ناپسند، مذموم و نادرست تعریف نمایند و همچنین وی از سطوح خودکنترلی بالایی برخوردار باشد - با فرض قرار گرفتن در بستر جرم‌زا که رفتار مذکور را تشویق نموده و هیچگونه بازدارندگی رسمی و یا غیررسمی نیز فرد را از این رفتار انحرافی باز نمی‌دارد، به احتمال زیاد این کنش انحرافی را انجام نخواهد داد، چرا که ظرفیت‌های اخلاقی و شناختی فرد مانع سوق یافتن فرد به سمت رفتار مذکور در محیطی جرم‌خیز می‌گردد.

شکل ۴. نقش تعدیلگر تمايلات كجروانه در رابطه بين بستر جرم‌زا و مبادرت به پاييدن آزارگون مجازی

۶. نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان داد که پایین آزارگون مجازی به طور معناداری تحت تأثیر عوامل فردی و محیطی قرار می‌گیرد و به خوبی با نظریه کنش موقعیت‌مند و یکستروم (۲۰۱۴) مطابقت دارد. در این پژوهش مشخص گردید که دانشجویان پسر در مقایسه با هم‌تایان دختر بیشتر درگیر مبادرت به پایین آزارگون مجازی هستند. چنین یافته‌ای با یافته‌های تحقیقات ویرمن^۱ و همکاران (۲۰۱۶) هیرتلینر و تریبر (۲۰۱۷) با هدف تبیین رفتارهای مجرمانه و بزهکارانه نوجوانان و همچنین کیسری و همکاران (۲۰۲۰)، شادمنفعت و همکاران (۲۰۲۱)، شادمنفعت و رحمتی (۱۴۰۱) نیز که نشان دادند پسران در قیاس با دختران سطوح بالاتری از مبادرت به آزار و اذیت آنلاین را گزارش می‌دهند، هم‌سوست. علاوه بر این، سطح تحصیلات، سن، و وضعیت تأهل تأثیر معناداری بر مبادرت به پایین آزارگون مجازی نداشت. به‌طور مشابه، در حوزه آموزش عالی نیز پژوهش‌ها نشان داده‌اند که متغیرهای جمعیت‌شناختی تأثیر معناداری بر نگرش نسبت به تحولات فناوریانه، از جمله هوش مصنوعی، ندارند و پذیرش عمومی در

میان گروه‌های مختلف اجتماعی گسترده است (رحمتیان و شرح‌شریفی، ۲۰۲۱). این یافته گواه این مدعاست که ارزش‌های اخلاقی و عوامل موقعیتی، به جای متغیرهای جمعیت شناختی، نقش قوی‌تری در این رفتارها دارند.

ویکستروم (۲۰۱۴) معتقد است که رفتار انحرافی از تعامل تمایلات انحرافی افراد با حضور آنها در بستر جرم‌خیز ناشی می‌شود. یافته‌های ما این گزاره‌ی نظری را تأیید می‌کند و نشان داد که از یکسو متغیرهای فردی که بر نقش عاملین کنش تأکید دارند، یعنی ارزش‌های اخلاقی معطوف به پاییدن آزارگون مجازی و خودکنترلی ضعیف - از عوامل اصلی تاثیرگذار بر مبادرت به این رفتار انحرافی هستند. به‌طور مشابه، در حوزه ساختاری نیز، فقدان بازدارنده‌های رسمی و غیررسمی و همچنین ارزش‌های سست اخلاقی موقعیت‌مند زمینه را برای پاییدن آزارگون مجازی مهیا می‌سازند. این مؤلفه‌ها، در مجموع ۳۶ درصد از واریانس پاییدن آزارگون مجازی را پیش‌بینی می‌نمایند و بنابراین فرضیه‌های اول و دوم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرند. این یافته با نتایج تحقیقات پیشین که بر نقش معنادار اخلاقیات فردی، خودکنترلی، بازدارندگی و اخلاقیات موقعیت‌مند در مبادرت به رفتارهای انحرافی تأکید داشتند، هم‌سوست (ویکستروم و اسونسن، ۲۰۱۰؛ کوکران، ۲۰۱۶؛ گالوپ و بارون، ۲۰۱۴) هم‌سوست. در پژوهش‌های مشابه داخلی، کبیری و همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۳، ۲۰۲۴)، شادمفعت و همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۱، ۲۰۲۴، ۱۴۰۳) و شادمفعت و رحمتی (۱۴۰۱) نشان دادند، متغیرهای مذکور نقشی تعیین‌کننده در سوق یافتن افراد به سمت رفتارهای انحرافی دارند.

از دیگر یافته‌های این پژوهش می‌توان به تأیید فرضیه‌ی سوم، یعنی نقش معنادار تمایلات کجروانه به‌عنوان متغیر تعدیل‌گر در رابطه‌ی بین بستر جرم‌زا و مبادرت به پاییدن آزارگون مجازی اشاره نمود. دانشجویان با گرایش‌های انعطاف که محصول ارزش‌های سست اخلاقی و خودکنترلی پایین است، زمانی که در معرض محیط‌هایی با هنجارهای اخلاقی سهل‌گیر و عوامل بازدارنده ضعیف قرار می‌گیرند، بیشتر درگیر

پاییدن آزارگون مجازی می‌شوند. این یافته با گزاره‌ی اصلی تئوری کنش موقعیت‌مند - تمایلات کجروانه x محیط ← کنش مجرمانه) مطابقت دارد، مطابق با استدلال ویکستروم (۲۰۱۴) دانشجویانی با ظرفیت‌های اخلاقی و شناختی معین، در مواجهه با تحریکات محیطی و حضور در بسترهای جرم‌خیز، احتمال بیشتری برای ارتکاب اعمال انحرافی دارند. بنابراین، وقتی دانشجویان دارای گرایش‌های انحرافی، به‌ویژه خودکنترلی پایین و ارزش‌های اخلاقی سست نسبت به پاییدن آزارگون مجازی هستند، احتمال درگیر شدن در رفتارهای موردبحث در بسترهای تسهیل‌کننده و تحریک‌آمیز به‌طور قابل‌توجهی افزایش می‌یابد. برعکس، دانشجویانی که دارای ارزش‌های اخلاقی نیرومند در برابر پاییدن آزارگون مجازی و خودکنترلی بالا هستند، حتی اگر در محیط‌های جرم‌زا قرار بگیرند، تمایلی به این رفتار ندارند. این یافته از این گزاره‌ی نظری تئوری کنش موقعیت‌مند حمایت می‌کند که استانداردهای اخلاقی فردی و کنترل‌های شناختی می‌توانند با فشارهای جرم‌زای محیط‌های خاص مقابله کنند. تئوری کنش موقعیت‌مند نشان می‌دهد که اگر اخلاق درونی شده کنشگران پایین آزارگون مجازی را غیرقابل قبول تعریف کند و فرد از سپر محافظتی به نام خودکنترلی بهره‌مند باشد، احتمال کمتری دارد که درگیر رفتار انحرافی در بسترهای جرم‌خیز شوند. بنابراین، ارزش‌های اخلاقی دانشجویان و خودکنترلی ممکن است به‌عنوان سپر دفاعی، حتی در بسترهای جرم‌خیز آنلاین عمل نمایند. این یافته با نتایج تحقیقات پیشین کبیری و همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۳، ۲۰۲۴)، شادمنفعت و همکاران (۲۰۲۰، ۲۰۲۱، ۲۰۲۴)، (۱۴۰۳) و شادمنفعت و رحمتی (۱۴۰۱) که نشان دادند، تمایلات کجروانه افراد رابطه‌ی بین بستر مجرمانه و رفتار انحرافی را تعدیل می‌کند، هم‌سوست. بنابراین، مدل کنش موقعیت‌مند توضیح می‌دهد که چگونه رفتارهای انحرافی مانند پاییدن آزارگون مجازی، صرفاً انتخاب‌های شخصی نیستند، بلکه محصول تعامل متقابل عاملیت و ساختار در محیط‌های خاص شکل می‌گیرند.

۷. محدودیت‌ها و پیشنهادات برای محققان آینده

این تحقیق با محدودیت‌هایی نظیر استفاده از نمونه‌گیری غیراحتمالی، تمرکز بر دانشجویان دانشگاه تهران، و اتکا به پرسشنامه‌های خودگزارشی مواجه بوده است که می‌تواند بر تعمیم‌پذیری نتایج تأثیر بگذارد. برای تحقیقات آتی، پیشنهاد می‌شود که از روش‌های نمونه‌گیری احتمالی و ترجیحاً تصادفی و متنوع برای افزایش قابلیت تعمیم نتایج استفاده شود و نمونه‌ها از گروه‌های مختلف جمعیتی فراتر از دانشجویان انتخاب شوند. همچنین، بهره‌گیری از ابزارهای متنوع‌تر و روش‌های کیفی مانند مصاحبه‌های عمیق می‌تواند درک جامع‌تری از عوامل مؤثر بر کجروی مجازی فراهم کند.

۸. حمایت مالی

هزینه‌های مطالعه توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

۹. تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

ترکاشوند، معصومه؛ صرامی، غلامرضا؛ کرامتی، هادی؛ نوری، ربابه (۱۴۰۲). اثر هیجان‌ات اخلاقی و هویت اخلاقی به‌عنوان میانجی در رابطه بین گسست اخلاقی و قلدری در مدارس ابتدایی شهر تهران. فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۱۴(۵۴)، ۱۵-۲۸. doi: 10.30495/jpmm.2024.32686.3881

توکل، محمد؛ فاطمی‌نیا، محمدعلی (۱۳۹۸). جامعه‌اطلاعاتی و جرایم نوظهور: تلاشی جامعه‌شناختی در تبیین قربانیان تعرض سایبری در شهر تهران. بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۰(۱)، ۳۷-۶۲. doi: 10.22059/ijsp.2020.76167

حبیبی کلپیر، رامین؛ صیادی، صادق (۱۴۰۰). تأثیر انسجام خانوادگی و گروه همسالان با رفتارهای قلدرانه دانش‌آموزان. مطالعات جنسیت و خانواده، ۹(۱)، ۹۳-۱۱۳.

شادمفعت، سیده‌معصومه؛ رحمتی، مهدی (۱۴۰۱). تبیین جامعه‌شناختی قلدری سایبری در بین دانشجویان دانشگاه گیلان با تأکید بر تنوری کنش موقعیت‌مند. مسائل اجتماعی ایران، ۱۳(۲)، ۱۴۹-۱۷۲.

شادمفعت، سیده‌معصومه؛ رحمتی، مهدی؛ و حلاج‌زاده، هدی (۱۴۰۳). تبیین خشونت علیه همسر از دریچه تنوری کنش موقعیت‌مند. مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۲۲(۲)، ۱-۲۴. doi: 10.22051/jwsp.2024.45485.2807

علیوردی‌نیا، اکبر؛ سهرابی، مریم (۱۳۹۴). تحلیل اجتماعی قلدری در میان دانش‌آموزان (مطالعه موردی دوره متوسطه شهر ساری). مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، ۴(۱)، ۹-۳۹.

کبیری، سعید (۱۴۰۲). ازهم‌گسیختگی زیست‌جهان؛ تأثیر تعامل قلمروهای مسئله‌ساز زندگی بر فرسایش صداقت دانشگاهی. فصلنامه مطالعات دانشگاه، ۲(۲)، ۱۶۵-۲۰۱. doi: 10.22035/jous.2024.5409.1090

ماهر، زهرا (۱۴۰۲). تحلیل جامعه‌شناختی اخلاق و هویت دانشگاهی در دوران کرونا؛ یک مطالعه ترکیبی. فصلنامه مطالعات دانشگاه، ۲(۱)، ۱۲۵-۱۴۷. doi: 10.22035/jous.2024.5071.1046

Abu-Ulbeh, W., Altalhi, M., Abualigah, L., Almazroi, A. A., Sumari, P., & Gandomi, A. H. (2021). Cyberstalking victimization model using criminological theory: A systematic literature review, taxonomies, applications, tools, and validations. *Electronics*, 10(14), 1670. doi: 10.3390/electronics10141670

Arsalani, A., Rahmatian, F., & Hosseini, S. H. (2025). Media literacy for business personnel: A strategic approach for better efficiency. *Code, Cognition & Society*, 1(1), 1-28. doi: 10.22034/ccsr.2025.526844.1000

Barton-Crosby, J., & Hirtenlehner, H. (2021). The role of morality and self-control in conditioning the criminogenic effect of provocation. A partial test of situational action theory. *Deviant behavior*, 42(10), 1273-1294. doi: 10.1080/01639625.2020.1738645

- Baskin-Sommers, A. R., Baskin, D. R., Sommers, I., Casados, A. T., Crossman, M. K., & Javdani, S. (2016). The impact of psychopathology, race, and environmental context on violent offending in a male adolescent sample. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(4), 354. doi: 10.1037/per0000168
- Begotti, T., & Acquadro Maran, D. (2019). Characteristics of cyberstalking behavior, consequences, and coping strategies: A cross-sectional study in a sample of Italian university students. *Future Internet*, 11(5), 120. doi: 10.3390/fi11050120
- Cavezza, C., & McEwan, T. E. (2014). Cyberstalking versus off-line stalking in a forensic sample. *Psychology, Crime & Law*, 20(10), 955-970. doi: 10.1080/1068316X.2014.893334
- Cho, S., & Rustu, D. (2020). Examining the impacts of low self-control and online lifestyles on cyberbullying perpetration among Korean adolescents: Using parallel process latent growth curve modeling. *Children and Youth Services Review*, 117, 105288. doi: 10.1016/j.chidyouth.2020.105288
- Cochran, J. K. (2016). Moral Propensity, Setting, and Choice: A Partial Test of Situational Action Theory. *Deviant behavior*, 37(7), 811-823. doi: 10.1177/0011128719850500
- Curry, T. R., & Zavala, E. (2020). A multi-theoretical perspective on cyber dating abuse victimization and perpetration within intimate relationships: A test of general strain, social learning, and self-control theories. *Victims & Offenders*, 15(4), 499-519. doi: 10.1080/15564886.2020.1734996
- Farrington, D. P. (2017). Introduction to integrated developmental and life-course theories of offending. In *Integrated developmental and life-course theories of offending* (pp. 1-15). Routledge. doi: 10.4324/9780203788431-1
- Fissel, E. R., Fisher, B. S., & Nedelec, J. L. (2021). Cyberstalking perpetration among young adults: An assessment of the effects of low self-control and moral disengagement. *Crime & Delinquency*, 67(12), 1935-1961. doi: 10.1177/0011128721989079
- Fox, K. A., Nobles, M. R., & Akers, R. L. (2011). Is stalking a learned phenomenon? An empirical test of social learning theory. *Journal of Criminal Justice*, 39(1), 39-47. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2010.10.002
- Gallupe, O., & Baron, S. W. (2014). Morality, self-control, deterrence, and drug use: Street youths and situational action theory. *Crime & Delinquency*, 60(2), 284-305. doi: 10.1177/0011128709359661
- Hirtenlehner, H., & Hardie, B. (2016). On the conditional relevance of controls: An application of Situational Action Theory to shoplifting. *Deviant behavior*, 37(3), 315-331. doi: 10.1080/01639625.2015.1026764
- Hirtenlehner, H., & Treiber, K. (2017). Can Situational Action Theory Explain the Gender Gap in Adolescent Shoplifting? Results From Austria. *International Criminal Justice Review*, 1057567717690199. doi: 10.17863/CAM.8663

- Howell, C. J., Kabiri, S., Wang, F., Muniz, C. N., Kamar, E., Sharepour, M., Cochran, J., & Shadmanfaat, S. M. (2024). Online Harassment: The Mediating and Moderating Role of Thoughtfully Reflective Decision-Making. *Social Science Computer Review*, 08944393241261983. doi: 10.1177/08944393241261983
- Hu, S., Lei, W., Zhu, H., & Hsu, C. (2024). Cyberbullying perpetration on social media: A situational action perspective. *Information & Management*, 61(6), 104013. doi: 10.1016/j.im.2024.104013
- Kabiri, S., Choi, J., Shadmanfaat, S. M., & Lee, J. (2021). Using structural equations to test a multi-theoretical framework with data on cyberstalking victimization in Iran: Self-control, control deficit, peers' online deviant behaviors, and online deviant lifestyles. *Crime & Delinquency*, 67(11), 1706-1727. doi: 10.1177/0011128720968501
- Kabiri, S., Choi, J., Shadmanfaat, S. M., & Lee, J. (2022). Cyberstalking victimization: An empirical assessment of RAT among female Iranian college students. *Journal of interpersonal violence*, 37(9-10), NP8088-NP8114. doi: 10.1177/0886260520975826
- Kabiri, S., Donner, C. M., Shadmanfaat, S. M., & Rahmati, M. M. (2024). School bullying among Iranian Adolescents: Considering a higher moderation model in situational action theory. *International Journal of Bullying Prevention*, 6(2), 149-162. doi: 10.1007/s42380-022-00147-5
- Kabiri, S., Shadmanfaat, S. M., Perkins, R. C., Wellen, H., Howell, C. J., Cochran, J. K., & Smith, H. (2023). Aggressive spectators in sporting milieus: A test of Situational Action Theory. *Global Crime*, 24(3), 195-214. doi: 10.1080/17440572.2023.2214795
- Kabiri, S., Shadmanfaat, S. M., Samuels-Wortley, K., & Gallupe, O. (2020). Does moral identity matter in situational action theory? Some evidence of Iranian fans' cyberbullying perpetration. *International Criminal Justice Review*, 30(4), 406-420. doi: 10.1177/1057567720941584
- Li, C. K., Holt, T. J., Bossler, A. M., & May, D. C. (2016). Examining the mediating effects of social learning on the low self-control—Cyberbullying relationship in a youth sample. *Deviant behavior*, 37(2), 126-138. doi: 10.1080/01639625.2014.1004023
- Liu, W., Qiu, G., & Zhang, S. (2022). Situational action theory and school bullying: Rethinking the moral filter. *Crime & Delinquency*, 68(4), 572-593. doi: 10.1177/0011128720974318
- Lowry, P. B., Zhang, J., Wang, C., Wu, T., & Siponen, M. (2013). Understanding and predicting cyberstalking in social media: Integrating theoretical perspectives on shame, neutralization, self-control, rational choice, and social learning. Proceedings of the *International Conference on Systems Sciences (ICIS 2013)*, Milan, Italy, December, doi: 10.13140/2.1.3361.2480

- Mann, F. D., Patterson, M. W., Grotzinger, A. D., Kretsch, N., Tackett, J. L., Tucker-Drob, E. M., & Harden, K. P. (2016). Sensation seeking, peer deviance, and genetic influences on adolescent delinquency: Evidence for person-environment correlation and interaction. *Journal of abnormal psychology, 125*(5), 679. doi: 10.1037/abn0000160
- Maran, D. A., & Begotti, T. (2022). Cyberstalking and Previous Offline Victimization in Italian Young Adults: The Role of Coping Strategies. *Social Sciences, 11*(12), 549. doi: 10.3390/socsci11120549
- Marcum, C. D., Higgins, G. E., & Nicholson, J. (2017). I'm watching you: Cyberstalking behaviors of university students in romantic relationships. *American Journal of Oriminal Justice, 42*, 373-388. doi: 10.1007/s12103-016-9358-2
- Ménard, K. S., & Pincus, A. L. (2012). Predicting overt and cyber stalking perpetration by male and female college students. *Journal of interpersonal violence, 27*(11), 2183-2207. doi: 10.1177/0886260511432144
- Parent, G., Laurier, C., Guay, J.-P., & Fredette, C. (2016). Explaining the frequency and variety of crimes through the interaction of individual and contextual risk factors. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice, 58*(4), 465-501. doi: 10.3138/cjccj.2015E11
- Piquero, A. R., Bouffard, J. A., Piquero, N. L., & Craig, J. M. (2016). Does Morality Condition the Deterrent Effect of Perceived Certainty Among Incarcerated Felons? *Crime & Delinquency, 62*(1), 3-25. doi: 10.1177/0011128713505484
- Rahmatian, F., & Sharajsharifi, M. (2021). Artificial intelligence in MBA education: Perceptions, ethics, and readiness among Iranian graduates. *Socio-Spatial Studies, 5*(1). doi: 10.22034/soc.2021.223600
- Rahmatian, F., & Sharajsharifi, M. (2021). Artificial intelligence in MBA education: Perceptions, ethics, and readiness among Iranian graduates. *Socio-Spatial Studies, 5*(1). doi:10.22034/soc.2021.223600
- Reyns, B. W. (2019). Online pursuit in the twilight zone: Cyberstalking perpetration by college students. *Victims & Offenders, 14*(2), 183-198. doi: 10.1080/15564886.2018.1557092
- Reyns, B. W., Henson, B., & Fisher, B. S. (2012). Stalking in the twilight zone: Extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant behavior, 33*(1), 1-25. doi: 10.1080/01639625.2010.538364
- Schittenhelm, C., Kops, M., Moosburner, M., Fischer, S. M., & Wachs, S. (2024). Cybergrooming victimization among young people: a systematic review of prevalence rates, risk factors, and outcomes. *Adolescent Research Review, 1*-32. doi: 10.1007/s40894-024-00248-w

- Shadmanfaat, S., Kabiri, S., Miley, L. N., Howell, C. J., Muniz, C. N., & Cochran, J. K. (2020). Performance enhancing drug use among professional athletes: Testing the applicability of key theoretical concepts derived from situational action theory. *Journal of Sport and Social Issues*, 44(4), 336-355. doi: 10.1177/0193723520919812
- Shadmanfaat, S., Richardson, D. A., Muniz, C. N., Cochran, J. K., Kabiri, S., & Howell, C. J. (2021). Cyberbullying against rivals: Application of key theoretical concepts derived from situational action theory. *Deviant behavior*, 42(12), 1549-1564. doi: 10.1080/01639625.2020.1762452
- Shadmanfaat, S.M., Kabiri, S., Donner, C. M., Rahmati, M. M., Maddahi, J., Yousefvand, S., Hardyns, W., & Safiri, K. (2024). Cheating in Iran: An Examination of Academic Dishonesty Through the Lens of Situational Action Theory. *International Criminal Justice Review*, 123–129. doi: 10575677241271201
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Strauss, C. (2015). Stalking in college student dating relationships: A descriptive investigation. *Journal of Family Violence*, 30, 935-942. doi: 10.1177/0886260516663899
- Smoker, M., & March, E. (2017). Predicting perpetration of intimate partner cyberstalking: Gender and the Dark Tetrad. *Computers in Human Behavior*, 72, 390-396. doi: 10.1016/j.chb.2017.03.012
- Song, H., & Lee, S.-S. (2021). Motivations, propensities, and their interplays on online bullying perpetration: A partial test of situational action theory. *Crime & Delinquency*, 66(12), 1787-1808. doi: 10.1177/0011128719850500
- Spitzberg, B. H., & Hoobler, G. (2002). Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism. *New Media & Society*, 4(1), 71-92. doi: 10.1177/14614440222226271
- Svensson, R. (2015). An examination of the interaction between morality and deterrence in offending a research note. *Crime & Delinquency*, 61(1), 3-18. doi: 10.1177/0011128713486068
- Tibbetts, S.G. (2019). *Criminological theory: The essentials*. Sage Publications. doi: 10.4324/9781315744902-13
- Tomraee, S., Toosi, R., & Arsalani, A. (2024). Perspectives of Iranian Clinical Interns on the Future of AI in Healthcare. *Journal of Cyberspace Studies*, 8(2), 347-370. doi: 10.22059/jcss.2024.101610
- Tran, H.G.N., Thai, T.T., Dang, N.T.T., Vo, D.K., & Duong, M.H.T. (2023). Cyber-victimization and its effect on depression in adolescents: a systematic review and meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 1124-1139. doi: 10.1177/15248380211050597
- Wall, D. S. (2024). *Cybercrime: The transformation of crime in the information age*. John Wiley & Sons. doi: 10.2139/ssrn.4707509

مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی

۶۰

دوره ۱۷، شماره ۲

بهار ۱۴۰۴

پیاپی ۶۶

- Wang, L., & Ge, T. (2021). Does victimization predict cyberbullying perpetration? Examining depression as a mediator and self-control as a moderator. *Personality and Individual Differences, 183*, 111135. doi: 10.1016/j.paid.2021.111135
- Weerman, F.M., Bernasco, W., Bruinsma, G. J., & Pauwels, L. J. (2016). Gender differences in delinquency and situational action theory: A partial test. *Justice Quarterly, 33*(7), 1182-1209. doi: 10.1080/07418825.2015.1064987
- Wikström, P.H. (2014). Why crime happens: A situational action theory. *Analytical Sociology, 71*–94. doi: 10.1002/9781118762707.ch03
- Wikström, P.H., & Treiber, K. (2015). Situational Theory. *The Handbook of Criminological Theory*, 415–444. Portico. doi: 10.1002/9781118512449.ch22
- Wikström, P.O.H. (2019). Explaining Crime and Criminal Careers: the DEA Model of Situational Action Theory. *Journal of Developmental Life-Course Criminology*, 1-16. doi: 10.1007/s40865-019-00116-5
- Wikström, P.O.H., & Svensson, R. (2010). When does self-control matter? The interaction between morality and self-control in crime causation. *European Journal of Criminology, 7*(5), 395-410. doi: 10.1177/1477370810372132
- Wikström, P.O.H., Tseloni, A., & Karlis, D. (2011). Do people comply with the law because they fear getting caught? *European Journal of Criminology, 8*(5), 401–420. doi: 10.1177/1477370811416415
- Wikström, P.O.H. (2020). Explaining crime and criminal careers: The DEA model of situational action theory. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology, 6*(2), 188-203. doi: 10.1007/s40865-019-00116-5
- Wilson, C., Sheridan, L., & Garratt-Reed, D. (2022). Examining Cyberstalking Perpetration and Victimization: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse, 24*(3), 2019–2033. doi: 10.1177/15248380221082937